БЕРРИГА НИЗ-ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПЛАН КХОАЧАШЪЯРА

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

АРАДУВЛ 1923-ча шера денз

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган

Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 79 (2600) | КIиранди, 1 октябрь 1961 шу. | Мах 2 кеп.

ХЬАЖКIАШ—ПАЧЧАХЬАЛКХЕН АМБАРАШКА!

1961 шера 29 сентябре кхаччалца хьажкIаш кийчъяра районаша кхоачашъяь задани процентаща)

Наурски	92,9	Урус-Мартана	49,0
Надтеречни	79,7	Сунженски	34,3
Грозненски	65,8	Гудермеса	25,0
Курчалой	63,6	МагIалбика зона	24,7
Шелковской	61,2	Первомайски	21,3
Каргалински	55,2	Шаьла	17,4
Ачхой-Мартана	54,2	Наьсарен	2,1

28-29 сентябре республикерча боахамаша пачхахьалкхенна амбарашка чутессай 4228 тонн хьажкIий.

Дуккха хьажкIаш дIаяла езача Шалински районо уж сов шортига дIател. 28-ча сентябре шинна а совхозо алхха 64 тонн хьажкIаш мара дIаяланзар.

Пачхахьалкхенна хьажкIаш кийчъелга къаьстта во лел Наьсарен, МагIалбика, Надтеречни районашка.

Масала, 28 сентябре 134 тонн хьажкIий дIаеннай Наьсарен районо, хIаьта 29 сентябре 118 тонн мара еннаяц. 28 сентябре 222 тонн дIаеннача МагIалбика зона боахамаша 29 сентябре 212 тонн мара яланзар. 28 сентябре енначул 29 сентябре 15 тонн кIезигагIа хьажкIаш кийчъяьй Надтеречни районо а.

СИХАГIА ХЬАЖКIАШ ЧУЭЦАР— ДЕРРИГАЧА ХАЛКЪА ГIУЛАКХ

Хьамсарча парте XXII съезд хьаелла юхедисача укх деношка массайолча моттиге доккхий толамаш доахаш чуийнна болх беш ба вай республика къахьегамхой. Къаьстта хьинар совдоахаш къахьегаш ба юрта боахама къахьегамхой. Бехктокхаме декхараш да хIанз царна хьалхашка латтараш. Цхьатарра де дезаш дуккха балхаш да: ханнахьа чуэца еза хьажкIаш, свеклаш, баьца дaараш, комсаш, кийчдаь даккха деза доакъар. Цул совгIа, хIанз республика колхозаши совхозаши йоланнай гурахьа дув ялат дIаде а зябь аха а. Царех цхьаккха а болх бац тIехьатетта йиш йолаш.

Цхьабакъда, эггара лоархIамегIа да хIанз хьажкIаш сихагIа чуэцилгеи пачхахьалкхен план кхоачашъелгеи. Из гIулакх дика кхета а деш республике дукха механизатораш ба хьажкIаш чуэцача доккхий толамаш доахаш. Дерригача халкъа гIулакх хинна дIаэттад хьажкIаш чуэцилга. Колхозаштеи совхозаштеи новкъостала кхашка арабаьннаб дуккха болхлой, студенташ, дешархой. ЦIаккха ца хиннача тайпара дукха техника я укх шера хьажкIаш чуэцаш. Республика дикагIа болча механизатораша цунах бизза пайда а эцаш къаьстта доккхий толамаш доах. Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» яхача совхозерча комбайнера Дадаев Iабдул-Iазена укх деношка карагIдаьннад дийнахьа ККХ-3 яхача комбайнаца 14 гектар хьажкIаш чуэца. I. Дадаева опытах пайда а ийца доккхача хьинарца къахьегаш кхы а механизатораш ба республике. Цу тайпарча гIулакхаша хьагойт лоаццача хана хьажкIаш чуийца яха торонаш йолаш йолга.

Цхьабакъда, хьажкIаш чуэцилга дукхагIча моттигашка чIоагIа ледара латт. ХIанад из ишта? Хетаргахьа цхьаболча кулгалхоша хIанз а кхетадаьдац хьажкIаш чуэцар мел лоархIаме гIулакх да. Кхетамца, еррига торонаш оарцагI а яьха, вIаштIехьбаккхац цар из болх.

Дикка ха я МагIалбика район хьажкIаш чуэца йоланна. Хьалххарча деношка денз дукха кхоачамбоацараш да цига. Ерригача агрегатех бизза пайда эцац, транспорто шин сменах болх бергболаш гIулакх вIаштIехьдаккхац, беррига нах кхашка арабахац. Кхы дикагIа лелац цигара гIулакхаш хIанз а. Тахан оаха кепа тох уж дувцаш йола материалаш.

ЧIоагIа ледара латт из болх Шаьла, Гудермесски, Сунженски, иштта кхыча районашка а. Цхьайола моттигаш нийслу хьажкIаш дика чуэце а уж пачхахьалкхенна дIаялар эсала лелаш. Надтеречни районе во вIаштIехьдаьккхадац хьажкIаш чуэцилга, цхьабакъда хьажкIаш хьатташка дукха латт. Надтеречни совхоза кулгалхой чIоагIа кадаш бар машинаш тоъац, яхаш. ХIанз Грознера яьхка машинаш я цига болх беш, хIаьта а дукха латт хьажкIаш хьатташка. Хьатташка хьажкIаш дукха латт Урус-Мартановски, Ачхой-Мартановски, Каргалински, иштта кхыйолча а районашка.

Кхетаде хала долаш да Наьсарен районера гIулакхаш. Дукха ха дIаяхийтар цигарча кулгалхоша ханнахьа хьажкIаш чуэца дIа ца йолаеш. ХIаьта хIанз а бокъонцахьа вIаштIехьбаьккхабац цига из болх. Шинна а совхозе кхашка араяьккхаяц еррига техника. Ялат чуэцаш йола комбайнаш тоаьяц хьажкIаш чуэцаргйолаш. Кулгашца хьажкIаш чуэца нах геттара кIезига бувл ара. Кхы дIахо ла мегаргдолаш дац из гIулакх. Совхозий а района а кулгалхой декхарийла ба сихха уж кхоачамбоацараш дIа а даьха хьажкIаш чуэцара болх кхетамца вIаштIехьбаккха.

Цхьаккха сахьат ца доадеш, темпаш лох ца йолийташ къахьега деза хIанз кхашка. ВIалла ла мегаргдолаш дац укх тайпара гIулакхаш. 28 сентябре республика районаша 2166 тонн хьажкIаш дIаелар пачхахьалкхенна, хIаьта 29 сентябре еннараш 2062 тонн мара яц. Духхьал болх дика вIаштIехьа ца баккхар мара кхы бахьан дац хьокхамаш шоллагIча дийнахьа иштта кIезигдалар.

ЧIоагIа лоархIаме да хIанз дийнахьи-буси 14-16 сахьат комбайнашка болх байтар.

Геттара чIоагIа тIахьожам лоаттабе беза хIанз кхашкарча балхашта. ХIара денна заданеш а увттаеш, уж кхоачашъергйолаш вIаштIехьбаккха беза болх. Кхетамца вIаштIехьдаккха деза шин сменах транспортага, хIаьта 14-16 сахьат комбайнашка болх байтилга. Кулгашца хьажкIаш чуэца арабаха беза беррига нах, шерра пайда эца беза дикагIбарий опытах.

Партийни, советски, профсоюзни, комсомольски болхлой боахамий кулгалхой, беррига специалисташ декхарийла ба сихагIа хьажкIаш чуэца, пачхахьалкхен заданеш кхоачашъе еррига торонаш оарцагIъяха.

Юрта боахама къахьегамхой, хьинар совдоахаш къахьега хьажкIаш чуэцача. Уж сихагIа чуэцар — из да хьамсарча парте XXII съезда оаш лургдола совгIат.

Пайда эца I. Дадаева опытах

КОМБАЙНАХ БИЗЗА ПАЙДА ЭЦАРГБА!

Доккхий толамаш да Ачхой-Мартановски районерча комбайнера Дадаев Iабдул-Iазе доахараш. ХIара дийнахьа 12—14 гектара тIара хьажкIаш чуэц цо «Херсонец» яхача комбайнаца. Цо дIадоладаь дика гIулакх хьаллаца деза республикерча беррига комбайнераша, тIаккха торо хургья хьажкIаш сихагIа чуэца.

Бакъдар аьлча, хIара сменах йола балха нормаш тIехкхоачаш-м аз а ю — дийнахьа чуэц 4,5—5 гектар — цхьабакъда, кхы а дикагIа къахьега йиш яр, нагахьа санна цхьайола новкъарленаш балха юкъе ца нийслоре. Царех керттердар да автомашинашца тха комбайн Iалашъеш ца хилар. Вордашца хьатта дIакхухь комбайна тIара хьажкIаш. Цу гIулакхо дукха ха зехьа йоаю. Из болх тоабара колхоза кулгалхоша деш хIама дац. Колхозе хIанз а Iалаьмате дукха хьажкIаш я чуэца езаш, хIаьта цу балха са цаI мара комбайн яц. ХIаьта а цо лерттIа болх бергболаш транспорт вIаштIехьъяккхац.

Тхоай оагIорахьара тайптайпара кердадараш а дихьад оаха комбайна балха юкъе, цо дикагIа болх бергболаш. Иштта тоаяь эргаяьккхай оаха хьажкIаш хьокхаш йола аппарат. Хьалха хелла зIы тедалора цун пружинаш дика ца хиларах. Оаха уж хийцар.

ХьажкIаш чуэца юхейисача ханах хIара дийнахьа шозза — шоззеи ахаззеи нормаш кхоачаш а еш, хьаллаца лаьрхIад аз Дадаева дIадоладаь гIулакх.

Хь. ТУТАЕВ,
Курчалоевски района Ленина цIерахча колхоза комбайнер.

Дийнахъа 12—13 гектър хъажкIий чуэцаргъя

Кердача, пайданерча болама цхьаккха доазув дац. Iалаьмате сиха дIабарж из массанахьа гIолла.

Вай республикерча беррига механизаторашта вайзав Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхозера комбайнер Дадаев Iаддал-Iази. Цу комбайно цхьан дийнахьа чуэц 12—14 гектара тIара хьажкIаш!

Комбайнера н. Дадаева бокъонца хьахьекхад техникана лерттIа гIулакх деш хилча, балха хана кхом беш хилча доккхий хIамаш карагIдала торо йолга.

Цудухьа хIанзе а дуккхача комбайнераша дег чура раьза хинна хьаллаьцаб нов. Дадаева болам. Царех цаI ва Надтеречни района «Надтеречный» совхозера комбайнер Дашикаев Мовлди. ЦхьоалагIча отделене хьажкIаш лелараш лоаццача хана еррига хьажкIаш чуийца баьннаб, пачхахьалкхенна планал совнагIа дIаеннай 500 центнер хьажкIаш.

Цу балха юкъе хьинаре дакъа лаьцад нов. Дашикаева. ХIара дийнахьа цун агрегато (тракторист Музыкаев Увайс) чуэц 9-11 гектара тIара хьажкIаш. Механизатораша дош деннад 12—13 гектар чуэца.

В. ФРОЛЕНКО,

Сурта тIа: М. Дашикаев.

Укх сурта тIа шоана гу Ачхой-Мартана района «Самашкинский» совхозера комбайнер Дадаев Iабдул-Iази, цун тракторист Межиев Висит. Дийнахьа цар агрегато 14 гектара тIара хьажкIаш чуэц! Вай республике комбайнаца дийнахьа иззал дукха хьажкIаш чуийцаяц цхьанна а механизаторо.

Мишта вIаштIехьдаьннад комбайнера Дадаева из толам баккха?

Дадаев Iабдул-Iази тийша ва цу даькъе керттера дар ККХ-3 яха комбайн тешшаме болх беш хилар долга. Цхьабакъда, эггара лоархIамегIа да комбайнер а тракторист а цхьа барт болаш, цхьа уйла йолаш хилар, шиннена а шоай де дезар хар.

Мелла говза комбайнер вар аьнна тракторо ца йохаш болх беш хилча мара, трактор е езача сихъеш, шорта еш, нийса йохийташ хилча мара вIаштIехьдаргдац комбайнера балха дика толам баккха.

Бакъда, дукхагIа дар комбайнерах тийша да. Комбайн дика йовзар, цунах бизза пайда эцар — из чIоагIа лоархIаме да, из керттера да а ала йиш я. ХIаьта а Дадаева ший комбайна цхьайола оатхалаш тоаяьй.

Оасар доацаш цIена участок хилча дукхагIа долча хана шоллагIча-кхоалагIча скоростех лелаю трактор, хIаьта бIеха кха нийсделча — цхьоалагIча скоростех.

Масала, дукха оасар долча кхай тIа болх беш хилча транспортера валика тIа хьажкIий гIадамаш тIахьерчаш комбайн сеца езаш хиннай. Валикаш лораергйолаш кхо шиток яьй механизатораша. Лакха хьажкIаш комбайна кIала кхухьаргйоацаш цхьаькха а пайдане хIама даьд цар.

Са тассара белгалонаш яьлча денз боад къовлабаллалца болх бу Дадаева комбайно. Ха дика латташ хилча бийсан а чуэц хьажкIаш.

ХIанз комбайнера Дадаев Iабдул-Iазе лаьрхIад дийнахьа 15 гектар чуэца!

Крекингистий толамаш

ХIара бетта мехкдаьтта продукташ арахецара план тIехкхоачашъеш хьайоагIа Грознера крекинг-завода коллектив. Масала, дIабахача ийс бетта план итт ди хьалха кхоачашйир цо. Иштта графикал итт ди хьалха болх уж укх бетта план кхоачашъяра а.

Парте XXII-ча съезда сийленца накъа баха лаьрхIа шоашкара совгIаташ кийчдеш дукха болхлой ба заводе. Царех ба номер ийс-итт йолча установка тIара болхлой. 10 бетта план ткъаь бархIлагIча августа кхоачашъяьй цар. Къаьстта дика къахьег Виктор Петрович Янушевичеи Михаил Максимович Мусиенкеи сменаша.

— ХIанз тха коллективо арахец 1962-ча шера чотах мехкдаьтта сийрда продукташ,— йоах установка начальника Гайдай Виктора.

Цига дика къахьегарца белгалваьннав дукха хана денз цига болх беш вола нов. Лубашев.

Цу установка коллективал тIехьа ца биса гIерт номер 15—16 йолча установка тIара болхлой а. Ийс бетта йола мехкдаьтта продукташ арахецара план шийттлагIча сентябре кхоачашъяьй цар, цхьабакъда, сийрда продукташ арахецара план кхоачашъяра-м цхьа бутт хьалха болх уж. Установка болх дика оттабаьб цун начальника нов. Реунова. Дика къахьег оператораша Редькин Николая, Куницина Нинас, иштта кхыбараша.

Вай республике дукха хана денз йовзаш я цу заводера Булаков Александр Гавриловича кулгалду коммунистически къахьегама цIи лелаю установка. Укх шера план хьалхашал хьалха кхоачашъяра чIоаггIа къахьег установка технологаша. Дика къахьегарца белгалъяьннай цига Нохч-ГIалгIай Лакхехьарча Совета депутата нов. Удалова кулгалду бригада а.

Парте ткъаь шоллагIча съезда сийленца накъа бахара крекинг-завода беррига болхлоша хьинаре къахьег.

М. ЭЛЬМУРЗИЕВ.

КПСС Грозненски горкоме

Парте XXII-ча съезда сийна лаьцача къахьегама вахта хьакъехьа

Берригача мехка гIолла дIадаржаш латт КПСС XXII-ча съезда сийна къахьегама ударни вахте эттача Владимир Ильича цIерахча московски завода коллективо дIадоладаь керда патриотически гIулакх.

Москвичаша баьча тIахьехама жоп луш «Красный молот» яхача завода дуккхача цехаша, Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводеи производственно-товарни контораи технологаша, № 5 йолча хIамаш тегача фабрика болхлоша, № 9 йолча гIишлой-монтажни управлене цхьоалагIча участко лаьрхIад парте XXII-гIа съезд кердача къахьегама совгIаташца белгалъяккха. «Старогрознефте» хьалха латтача Хаян-Корт яхача участка мехкдаьттахоша декхар тIаийцад съезд хьаеллалца юхедисача деношка планал совгIа 2 эзар тонн мехкдаьтта даккха аьнна. Коммунистически хьисапе дика къахьега аьнна месячник кхайкаьй Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода коллективо.

Кердача патриотически болама боккха лоархIам а беш, КПСС Грозненски горкома бюрос могадаьд москвичаш санна парте XXII-ча съезда сийна къахьегама ударни вахте эттача а цу дезача ден сийна белггалара социалистически декхараш тIаийцача а Грознерча хьалха латтача производственни коллективаша дIадоладаь гIулакх.

Парте горкома бюрос КПСС райкомаш, ВЛКСМ горком, юххьанцара парторганизацеш, боахамий кулгалхой декхарийла баьб хьалха латтача предприятеша дIадоладаь гIулакх хьаллаца, керда патриотически гIулакх боккхача лоархIаме хилара хьакъехьа болхлоштеи специалисташтеи юкъе шерра хьехама болх боаржабе, парте XXII-ча съезда яха йоаггIача тайпара накъа яхара еррига предприятеши организацеши оарцагIъяха.

«Грозненский рабочий», «Ленинан некъ», «Сердало» яхача газетий редакцешта могадаьд КПСС XXII-ча съезда сийна къахьегама вахте эттача коллективай яхь мишта лел хойташ газетий оагIош тIа язделга.

Хабараши гIулакхаши...

Укх шера хьажкIаш дика хьийкъай МагIалбика зонерча совхозийи колхозеи.

1-ча октябре чуийца яха лерхIаш хинна хьажкIаш чуэцара а уж пачхахьалкхенна дIаялара а балхаш во лел «Кавказ» яхача колхозе. Укх тIеххьарча хана, сихдалара меттел, денгара денга лаьгIлу хьажкIаш чуэцилга. Из пайдана доллашехьа а, колхоза председатела нов. Бирюкова бехка дехад цхьацца участке цхьоаггIа комбайнашца хьажкIаш чуэцилга.

Геттара во я колхозе къахьегама дисциплина, балха нормаш кхоачашъяц, хьатташка порядок яц. Къаьстта во да гIулакхаш нн. Савицкийи Рассигаеви бригадираш болча шоллагIчеи цхьоалагIчеи бригадашка.

7—8 сентябре чуэца йолаяь колхоза хьажкIаш болх лерттIа вIаштIехьбаьккхабаларе, хIанз чуийца яьнна хила езар. Бакъда, 200 гектар чуэца езача колхозо диълагIа дакъа мара чуийца яц. Кара хьажкIаш хьа а йоахаш, колхоза гIо де баьхка нах хьажкIаш цIенъе, хержа, йотта дIаувттабу, хIаьта дукха колхозникаш балха ара а ца боалаш цIагIа багIа.

Комбайнаша хьаяьха хьажкIаш дIакхахьа оттаяь автомашинаш кхыча гIулакхашта дIаухийташ хиларах комбайнаш сецаш моттигаш хул. ХьажкIаш хьатташка Iайнай. ХIара дийнахь-бус графиках 325 тонн пачхахьалкхенна дIаяла езача метте, бокъонца дIалураш 50—70 тонн мара яц. ХьажкIаш дIакхухьа машинаш йизза хьалйоттац, 3—4 рейс е езача метте, 1—2 мара рейс яц.

ГIулакхаш кхы дикагIа лелац нов. Умаров директор волча «Ингушский» совхозе а. Совхоза чуэца еза 4000 гектар хьажкIаш, цхьабакъда, 25-ча сентябре чуийца яьннараш 897 гектар мара яц. 8 «КУ-2» яхеи, цаI ККХ-3 яхеи, 5 хьажкIаш чуэцаргйолаш тоа а яь, кIа хьокхеи комбайнаш я совхозе. Цхьацца технически сакхаташ бахьан долаш 50—60 процент мара кхоачашъяц цар балха нормаш.

Геттара во лел пачхахьалкхенна хьажкIаш дIалулга а. Планах 3100 тонн дIаяла езача метте дIаеннар 598 тонн мара яц.

1500 тонн совгIа хьажкIаш Iайнай совхоза хьатташка. Машинаш ца тоъарах да из, йоах совхоза кулгалхоша, цхьабакъда, «МАЗ» яхача 11 автомашино 26-ча сентябре 5 сахьтал совгIа ха яьккхар нов. Фаргиев управляющи волча 3-ча отделене уж йотта нах ца хилар бахьан долаш.

— «Ер тайпа «салоIилга-м» «тха кIезига хулаш дац», — йоах «Грознефта» автобазерча цу машиний шофераша.

Хьатташка хьажкIаш Iар а кара хьажкIаш хьайоахилга во лелар а болхлой ца тоъарах да, цхьабакъда совхоза а колхоза а кулгалхоша беррига болхлой балха арабахара деш хIама дац, хIаьта «Кавказ» яхача колхозе, вIалла йоакхо а ца еш тесса битаб шоашта новкъостал де баьхка нах. Масала, нах чубаха вIалла пайдана доацача цIеношка бахаш дукха ха яьккхар Грозненски нефтяной техникумера баьхкача студенташа.

Кхоачамбоацараш дIадахара, юрта боахамерча къахьегамхой болх дика вIаштIехьбаккхара горкомо новкъостала бахийтача нн. Сысоева, Булгучева, Тюникова, шоай декхараш кхоачашдац. Уж новкъостий бехктокхаме оза беза.

Укх тIеххьарча хана кхашкарча станашка бIаргагуш бац агитатораш, къахьегамхошта йовзийтац социалистически яхьа итогаш, араяхац къахьегама листокаш. Из деррига шоашта ховшшехьа а, из гIулакх тоадара хIама ца деш багIа совхозий директораш, колхоза председатель, парторганизацей секретараш.

ХIара сахьат а деза да хIанз. ХьажкIаш чуэцара болх тIехьабаьнна бале а, беррига низ тIа а бахийта, ха талхалехьа чуийца яха еза хьажкIаш. Нахацара организаторскии политически кхетамеи болх тоабе, дикагIбарий балха опыт массанена дIайовзийта еза. Цу балха тIа, шоашкара хьокхам а луш, эггара хьалхарча юхьиге латта беза коммунисташ.

Р. НАУРБИЕВ,
(тха собкор.).

ЛАКХАРЧА ИДЕЙНО-ПОЛИТИЧЕСКИ БОАРАМЕ

Хьалха дIанхача дукккхача шерашка санна дика вIаштIехьдаьккха дIадоладу вай республикерча районашка партийни дешара керда шу. Кхоана хьалхара занятеш хургья городерча а иштта юрташкарча а ерригача политшколашка, юкхьанцарча экономически школашка, кружокашка, семинарски группашка. Укх Iальмате дикача дешнашка, берригга советски нах къахьегама хьинар айденна болаш парте съезда дикача хьокхамашца накъа баха кийчлуш болча хана болалургба эзараш коммунисташи парте боацараши марксистско-ленински теори Iомае. Ховш да КПСС ХХII-ча съездо советски халкъо яьхача йоккхийча коталоний итогаш ергйолга, парте керда Программей Устави тIаэцаргдолга, вай мехка коммунизм хьалъяра керда накъаш белгалдергдолга.

Укх шера партийни дешара сета ерригача звеношка парте ХХII съезда исторически документаш Iомадергда. Съезд чакхьяллалца Iомаеш йола материалаш КПСС кердача Программа проекта тIа хьоахадаь теоретически дешар юкъе хьош хIанз йолаш йолча программах болх беш хургья кружокаш, семинарски группаш. ХIаьта ноябре денз дIахо партийни дешара ерригача системе кердача дешара планашка хьежжа КПСС Программен партийни съезда документаш тIа белгальь теоретически а политически а проблемаши Iомаергйа.

Политически дешаро, КПСС ХХII-ча съезда материалаш Iомаяро новкъостал дергда коммунисташтен парте боацараштен кхы а дикагIа хьалхашка латта декхараш, коммунизм хьалъяра гIулакхаш довза, хьинаре мугIарашка шоай моттиг хьалаца.

Дешара шу доладала дукха хьалхагIа дийцад республикерча партийни организацеша шоай собранешка, комитетий заседанешка кердача дешара шерага кийчо яра дешаш, дIадахача дешара шера итогий анализ яьй, керда декхараш белгалдаьд. Цудухьа дика вIаштIехьяьккхай укх шера партийни дешара сеть республикерча районашка. Царех я Ленински, Сталински, МагIалбика, иштта кхьйола районаш. Цхьабола районашкарча партийни организацеша хувца ца хувцаш йитай соахка хинна партийни дешара дукхагIа йола звенош, массанахьа а Iомаергьяр КПСС ХХII съезда материалаш хьие а.

Партийни дешар дика вIаштIехьдаккхар, цун идейни боарам лакхбалар пропагандисташ дика кийчбарга хьежжа хургда. Цудухьа масса хана а чIоагIа теркам тIабохийташ делабе партийни организацеша пропагандисташца беш бола болх. ТIеххьарча шерашка партийни организацеша пропагандистски балха дукхагIа юкъеезаб кергалдеш болча партийни болхлой. Цу пропагандистий кружокий семинарийн болх тоабара пайда баьнаб а ла аиш йолаш да. Бакъда, хIанз а болаш ба бе боаггIа тайпара, цар теоретически а практически а кийчонга диллача, из болх бе вIаштIехьдаргдоаца пропагандисташ. Царна теоретически а методически а новкъостал ба деза.

Керттерадар да, политически дешара идейно-теоретически боарам лакхбар, къахьегама толамаш даха, коммунизм хьалъяра декхараш кхоачашде цу дешаро наха новкъостал дергдолаш, цунах дукхагIа пайда баргболаш гIулакх вIаштIехьдаккхар. Цудухьа Iомаеш йола материалаш производства гIулакхашца, къахьегамхой коллективашта хьалхашка латтача декхарашца бувзам болаш хила еза. КПСС ХХII-ча съезда исторически документаш, вай парте сийлахь-йоккха идеяш хIара коммуниста, хIара къахьегамхочуа дIайоалаззийтар, вай мехка керда общество хьалъяра программа кхоачашъеча хьинаре дакъа лаца уж оарцагIбахар — из да укх дешара шера республикерча партийни организацеша кхоачашде деза керттера декхар.

С. СУЛТАНОВ.

ВIаштIехьдаьккха дIадоладергда дешара шу

Хургйолча парте ХХII-ча съездо дог гIоздаьккхача, города партийни организацеша боккха болх баьб коммунистийи парте боацарийи партийни дешара шера кийчо еш — хьехаргдола кадраш къоастаеш, уж дIа-юха нийсъеш, занятеш хургйола помещенеш тоаяь кийчъеш.

Занятеш яра шоай ханнахьа кийчо яьй 1-ча промысла парторганизаце (партийни бюро секретарь нов. Шумило). Партбюрос укх шера вIашагIтехай ворхI экономически школеи промышленноста экономика семинари, массайолча бригадашка занятеш е моттиг кийчъяьй.

Юртайкарча партийни организацеех дикагIа дешара шера кийчъеннай «Ингушский» совхоза партийни организаци (партбюро секретарь нов. Булгучев). Цига вIашагIтехай 6 юкхьанцара экономика школеи конкретни экономика Iомаяра кружоки. Дешар хьехаргдолаш къоастабаьб юрта боахама специалисташ: совхоза керттера инженер нов. Куриев, бухгалтер нов. Алероев, кхыбараш а.

Укх шера партийни дешара сеть кхы а шеръеннай. 131 тайп-тайпара йола кружок вIашагIтехай. 193 коммунисто шоаш Iомаергья съезда материалаш.

Партийни организацей кулгалхошта лаьрхIа философи Iомаергйолаш городской семинар вIашагIъеллай.

Партийни дешара ерригача формашта юкъеззав 3104 саг, царех 1769 саг парте боацача наьха активах а волаш. Иштта дукхача парте боацача наьха дешара безам тIабахийтаб хургйолча ХХII-ча съездо.

Партийни дешара сеть иштта шеръялар бахьан долаш города партийни организацеша предприятей, учрежденей мастерех а юрта боахама специалистех а болча нахах пропагандисташ къоастабаьб.

Керда новкъостий юкъебаьхка пропагандисташ дукхагIа хилара терко а яь царна методическии теоретическии новкъостал дергдолаш гIулакхаш оттадаьд политически дешара кабинете. 30 саг юкъе вола методически кабинет хургья болх беш. Цу совете болх берсба партактиванеи КПСС горкома аппаратаи юкъерча дикагIа кийчбеннача, дукхагIа дийша болча наха.

КПСС обкома лектораша новкъостал а деш август беттехьа а яь чакхъяьккхар парте кердача Программа проектах йола кхаь дийнахьара пропагандистий семинар. 27 сентябре йир дешара шу доладалалехьа еш йола хьалхара семинар.

Политически дешара кабинете пропагандисташта кийчъяьй хургйолча съездах промышленностеи юрта боахамеи хьакъехьара моттигера материалаш чуйола папкаш, КПСС Программахи Уставахи язъяь статьяш тIа йола картотека.

ЧIоагIа къахьегама хьинар айденна болаш дIадоладу партийни дешар укх шера городерча мехкдаьттахошеи юрта боахама къахьегамхошеи.

К. ЗЫСКУНОВА,
КПСС МагIалбика горкома политически дешара кабинета заведующи.

ЛЕКТОРИЙ КЪАЬНАЧА КОММУНИСТКА ЦIАГIА

Саббарах ког а ловзаш, чуйинна шоайла къамаьлаш а деш, тхона хьатIайоагIар ши кхалсаг. Хьагарга кхаьчача байзар сона уж. Кховзткъара яьнна Термолаева Маржани ханна нийсъенна саг Анна Тимофеевна Поповаи бар уж.

Къаьнача коммунистка Агрофена Игнатьевна Скрипниковай цIагIа КПСС Программа проект ювцаш городерча бархI шерарча школа хьехархочо комсомолка Александра Ивановна Винокуровас йийшача аргIанарча лекцега ладийгIа боагIаш хиннабар уж.

Доккха цIена цIа. Гата тIа а тесса латтача истола тIа хозза нийсдаь Iодехка дада газеташ, журналаш. Уж шортта да. СкрипниковгIар шоай книжкаш а дада цига. Пенашца хьалъоттадаь латт иттех хинна Iергдоацаш гIандаш.

... БIаьстан юххье городерча бархI шерарча школа парторганизаце секретарь Зинаида Сергеевна Чурилина шийх кхийтача пенсионерка Скрипниковас аьлар:

— Тхоай цIагIа лекторий вIаштIехьъяккха лаьрхIад ази воккхача сагои. Цхьа цIа лекторена дIалургда оаха. Тхона тхоашта юхедиса цаI тоъаргда.

Къаьнача коммунисткана дагадеха дика гIулакх хьаллаьцар Чурилинас.

Иштта кхы цхьаькха а цIагIара лекторий хьайийлар Гудермесе Кавказски улицах № 17 йолча цIагIа. Цу хана денз шийн хан-ханнахьа бетта шозза лекцеш еш цига. Лекторе беш бола берригa болх къаьсттача тетрада тIа дIаязбу цIеннанас. МалагIа лекци йийшари лекци йийшар мала вари яздаь ца Iеш, лекце мел нах бар а, царех кхалнах мел бар а, ладувгIаш хиннараша даь хаттараш а язду тетрада тIа.

Укх тIеххьарча хана цу лекторе укх тайпара лекцеш йийшай: «Дунен халкъашта юкъерча хьалах», «Обществана пайдана бола болх барах дIа а къехкаш, наьха хьакъ а дуаш баха гIертарашцара къовсам чIоагIбарах», «Дыи кхалнахи», «КПСС Программа проект — вай заман сийлахь-доккха документ да», иштта кхыяраш а.

Укхаза кхалнахаца беседаш ю коммунисташа: Гудермеса района халкъа судахочо Анна Ивановна Матуховас, бархI шерарча школа директора Надежда Кирилловна Никитинас, района пионерий ЦIен музыка хьехархочо Сатиев Гелане, иштта кхычар а. Политическии Iилмани кхетамаш доаржадара общества районни отделене хьинаре членаш ба уж берригаш а.

Лекторе балха нийса лостам тел школа парторганизаце секретара нов. З. С. Чурилинас.

Лекторе болх бокъонца ший планах лел. БархI шерарча школе хьалтеха йоал лекцеш ешара график. Цу тIа хьалхxе а ховш да хьан, маца, фу дувцаш лекци еш. Цох торо хул лекци дикагIа кийчъе, массанена а довзаш дола моттигера гIулакхаш лекцена юкъе дахьа, ладувгIараштa езалургйолчча тайпара уж вIаштIехьъяха. Цудухьа массаза шоайла вIаши дагабувлаш, шо-шоашта хетараш дувцаш, дича бакъахьа дола дика гIулакхаш кертагIа доахаш хул лекцешка баьхкараш.

Къахьегамхой кхетам лакхабаккхара, коммунизм хьалъяра беча балха тIа цар хьинар совдаккхара дукха пайдане болх бу 1927-ча шера денз КПСС член йолча Аграфена Игнатьевна Скрипниковас ший цIагIа хьайийлача лекторе. Массаза а 12—15 саг хул цига лекцега ладувгIаш.

Н. ВОЛКОВ,
Гудермеса района «ЦIе байракх» яхача газета редактора заместитель.

ОБЩЕСТВЕННИ НАЬКЪАШЦА БОЛХ БУ

КПСС Программа проекта тIа чIоагIа теркам тIабахийта белгалдаьккхад партийни органашка общественни наькъашца болх белга шердарах дола дош — дукхагIа штате боаца болхлой-коммунисташ партийни балха юкъеозара дош.

ХIанз КПСС Наьсарен райкомо «Назрановский» совхоза партийни организацеца цхьана районе массарел хьалхагIа общественни наькъаца болх бергбола политически просвещене штате йоаца кабинет хьайийлай, цун заведующи совхоза рабочкома председатель Д. Мальсагов а оттавеш. Политпросвещене кабинета библиотеке болх бе тIадиллад партийни организаце комсомолкана Л. Г. Громовайна.

Политпросвещене кабинета болх лерттIа дIабахьара мел эшар Iалашдаьд совхозо. Цул совгIа лекци е, беседа йистеяьлча киногa, телевизионни передачага хьажа йиш хургйолаш телевизор оттаяьй кабинете. Пропагандисташа беча балхага хьажар, марксистско-ленински теори Iомаечарна новкъостал дар — из да хIанз кабинета хьалхашка латта керттера декхар. Цул совгIа чIоагIа новкъостал хургда цох агитатораштеи докладчикаштеи а.

Пропагандистскии агитационно-массовии балха опыт дIайоаржаергья юрта боахаме хьалха латтарий опыт ювцаргья, социалистически яхь кхоачаш мишта ю хойтаргда, иштта кхыдола гIулакхаш леладергда штате йоацача кердача кабинето.

Политпросвещене кабинета болх лерттIа дIабахьара партийни организаце бюрос кабинета актив чIоагIъяьй. Цу активаца ба совхоза керттера инженер У. Льянов, ветеринарни лор С. Оздоев, совхоза керттера бухгалтер Х. Вышегуров, керттера агроном А. Газдиев, иштта кхыбараш а.

ХIанз кабинете тайп-тайпара литература, журналаш, газеташ да, пропагандисташтеи агитатораштеи эша материалаш я.

Берригача советски наха ювцаш, Iомаеш я КПСС кердача Программа проект. Цудухьа из исторически документ дикагIа наха дIадовзаргдолаш КПСС ХХII-ча съезда сийна тIанийца социалистически декхараш кхоачашде беррига юрта боахама къахьегамхой оарцагIбоахаргболаш вIаштIехьбаккха беза кердача кабинета болх.

Н. ПАШЕННЫХ,
КПСС Наьсарен райкома политпросвещене кабинета заведующи, «Сердало» газета пропаганда штате йоацача отдела член.

Советски Союзе хьаяьй эггара толашагIа йола еза-йоккха индустри — мехка технически прогрессеи экономически низеи лард. КПСС-а дIахо а хадданза йоакхо ергья кIамаш хьаеш дола низаш дегIадоагIилгеи мохк тIемах лорабелгеи Iалашдеш йола еза-йоккха промышленность дегIайоалаяра. Советски Союз дегIаяра кердача хана дуаш-дувхаш дола товараш хьаду халкъа боахама доакъаш технически прогресса ларда тIа дегIадоаладергдолча тайпара, тIа-тIа дукхагIа халкъа кхоачамбергболаш дегIааха еза еза-йоккха промышленность.

Цу тайппара, еза-йоккхача промышленноста керттера декхар да мехка оборонана эшараш дизза Iалашделгеи саго, советски общества вахара дIадехараш дикагIа а дукхагIа а кхоачашделгеи.

Жаринова сурт.
ТАСС фотохроника.

Соахкарчул дикагIа

Политически дешара системе чакхдаьнна дешара шу «ХIанзарча хьалашкара партийни пропаганда декхарий хьакъехьара» КПСС ЦК соцам кхоачашбара даькъе боккха болх баьлга хьахьокхаш чакхдаьлар «Красный молот» заводе. Пропаганда формаш тIеххьарча хана дукха а дикагIа хиннай ала йиш йолаш я.

ДIадахача дешара шера заводе болх беш 79 юкхьанцара экономически школа яр, дешаш 1700 болхло а волаш. Юкхьанцара экономически школаш яхкаро йиш хилийтар дуккхача болхлошта экономически кхетам бала. Цу тайппара, заводерча политически дешара системе дIадахача шера керттерадар, экономически кхетам боаржабелга дар. Цо новкъостал дир творчески къахьегам вIаштIехьбаккхара а производство тоаяра а. Шера валови продукци арахецара йола план завода коллективо 101,7 процент кхоачашъяьй, хIаьта 1961 шера хьалхарча ялх бетта йола план — 102,6 процент.

Юкхьанцарча экономически школера занятеш дика чакхъяьхар пропагандиста К. Д. Емельяненкос — коммунистически къахьегама цеха начальника. Идейно-политически боарам лакха болаш чакхъяьхар занятеш КПСС истори Iомадеча кружоке хьехаш хиннача пропагандиста Э. М. Липмана, иштта дукхача кхычар.

ДIадахача дешара шера парткомо кхозза дийцад политически дешара дешаш. Цул совгIа, массаза а занятеш тIа хиннаб парткома членаш.

ДIадахача дешара шера завода партийни организацена доккха новкъостал дир нефтяной институтерча парте историе кафедра болхлошеи цун заведующе нов. Киреевеи. Дукхача занятешка хилар института болхлой, цар бокъонца анализ йир занятешта, дикагIа болча пропагандистий балха опыт вIашагIтехар, хадданза методически новкъостал дора пропагандисташта.

Завода партийни организаце дукха болх баьб хьатIадоагIача дешара шера партийнии комсомольскии дешара системе болх дика вIаштIехьбаьккха дIаболабар духьа. Коммунисташтеи парте боацараштеи хеттача тайпара вIашагIъехкай кружокаш, школаш, семинараш, хержа а хержа, чIоагIбаьб пропагандисташ, деша ухаргбарий спискаш оттаяьй, занятеш хургйола моттигаш кийч а яь дIанийсъяьй.

Укх шера чIоаггIа терко тIайохийт коммунисташтеи парте боацараштеи общеобразовательни дешар хьехара а. 300 гаргга саг хургва сайрийнарча школашка, техникумашка, институташка дешаш.

Партийни дешар хьехаш мелйолча моттигашкарча пропагандисташца семинараш яьй. Царна массанена теоретическии методическии дика новкъостал хиннад царех.

Общественни наькъашца дешареи гойтареи пособеш кийчъеш я политически дешара кабинета методически совет.

Партийни дешара системе, экономически школашка, кружокашка, семинарашка, комсомольски дешара системе еча занятей керттера гIулакх хургда вай парте керда Программа, КПСС ХХII-ча съездо хьалхашка оттаергйола теоретическии политически проблемаш кIоаргга а масса оагIорахьара а Iомаелга.

Партийни комитетои цехий партийни организацешеи шоашта хьалхашка декхар оттадаьд керда дешара шу болх дика вIаштIехьбаьккха а лакхача идейни боараме а дIадоладе, аьнна.

И. ЛИТВИН,
«Красный молот» яхача завода парткома секретара заместитель.

ДОШ ЧIОАГIА ЛЕЛАДУ

«Красный молот» завода мехкдаьтта аппаратура кийчъеча цехе болх беш ва Рыженков Николай. Эггара хьалха заводе балха венача хана цхьаккха професси йоацаш вар из. ХIаьта хIанз котельщикалла болх барал совгIа электросварщикеи разметчикеи говзал Iомаяьй Рыженкова.

КПСС ХХII-ча съезда сийна Московски комсомольцаша хIаране шоашкара совгIат кийчде аьнна даь кхайкарал хьаллаьцар котельщика. Цо лаьрхIар шера йола производственни норма 17-ча октябре кхачалехьа кхоачашъе, коммунистически къахьегама ударника цIи яккха, итт тонн металлолом гулъе, юкъера школа йистеяккха. Ше денна дош сийленца кхоачашдеш хьавоагIа Николай. Массайолча хана производственни нормаш 150—160 процент кхоачашъе вIаштIехьдаьннад, хIаьта дукха металлолом гулъяьй, деша вагIа.

Шера йола план кхоачаш а яь шоашкара совгIаташ кийчдеш дукха комсомольцаш а кагирхой а ба заводе. Масала, котельщик Е. Бовзенко, обрубщик Б. Келоев, токарь А. Калашников, слесарь А. Кравец, формовщик А.-С. Гусейнов, иштта кхы дукха бараш а производственни шера план кхоачаш а яь семилетка диълагIча шера чотах къахьегаш ба.

Дика болх барал совгIа къонача машиностроителаша дакъа лоац производстве рационализаторски предложенеш телача а. Иштта А. Железинас енна предложени балха юкъейоалаяр бахьан долаш шера 1580 сом ахча кходе торо хиннай. Дукха пайда боалаш предложенеш тийннай инженера-технолога П. Митченкос, фрезеровщика С. Гичаева, электромонтера К. Ступанова, иштта кхыбараша а.

ЧIоагIа болх баьб завода комсомольцаша металлолом гулъеча а. Цар гулъяьй 735 тонн металлолом.

Дукха кагирхой, комсомольцаш ба заводера хIанз сайрийнарча школашка, техникумашка, институташка дешаш а дийша йистебаьнна а. ХIанз 110 болхло духхьал мехкдаьтта институтеи, хIаьта 55 кагирхо политехнически техникумеи дешаш ба.

Цу дерригача гIулакхаша торо хулийт кхетам лакхбе а балха говзал кхы а дикагIа Iомае а.

К. КАЛИНОВСКИЙ.

Бурув тохара шера план кхоачашъяьй

Карабулакски бурув деттача контора мастера И. Бородацке кулгалду коммунистически къахьегама бригада № 76 йолча скважинана бурув тохаш я. КПСС ХХII съезд хьаеллача денга 3517 метр бурув а теха шера дола декхараш кхоачашде лаьрхIача буровикаша боккха толам баьккхаб. ХIанзале 5133 метр бурув техад бригада.

Парте съезда хьалха йоаржаяьча социалистически яхье а баьнна, шоашкара хьокхамаш гойташ ба бурув деттараш Симоненко Иван, Баранов Георгий, бурув деттарий помощникаш Ежиев Iалауддин, Сурков Михаил, кхыбараш а. Спуско-подъемни балхаш 120 процент кхоачашду цар. Бурув дIадоллаши хьадоаккхаши 7—10 минут мара ха йоаяц.

В. ЛУБКОВ

Планал совгIа 20 эзар тонн мухь бихьаб

Грозненски локомотивни депо коллективо сий деш, болх дика беш ва коммунист Боков Сулейма. Дукха мухь кхухьача поездай машинист ва из. Райсовета депутат а КПСС Октябрьски райкома член а ше хиларах тарра, коллектива юкъе дукха общественни балхаш а леладу Бокова.

Парте ХХII съезда сийленца накъа вахараи коммунистически къахьегама ударник яха цIи яккхараи социалистически яхье а ваьнна, ший локомотива хьокхамаш хадданза тIеххкхоачашду Бокова.

Къаьстта дика ка яьлар цун 3-ча сентябре. 4337 тонн мухь тIаболаш йола состав Грознера лаьрхIа хинначул сихагIа Гудермесе дIайигар Боковеи цун помощника Адиев Курбанеи. Цу наькъа нормал совнагIа 1837 тонн халкъа боахама мухь дIабихьар цар.

Гудермесера юхабоагIача хана цар йоалайир яьсса вагонаш. Сихха мухь тIа а бетта юхаяхийта езаш хинна уж вагонаш графиках лаьрхIача ханал 20 минут хьалхагIа Грозне кхоачайир цар.

Алхха цхьан август бетта дуккха доагор а кходеш тайп-тайпарча моттигашка планал совнагIа 20 эзар тонн мухь бихьаб ше кхийлача составашца Боков Сулейма. Ишта да КПСС ХХII съезда машиниста Бокова шийгара лу совгIат.

Г. АНОХОВ.

Дег чурча дешашца

Коммунистически парте Программа керда проект дика кхетаяьй тха бригада механизатораша. Цудухьа доах цар керда къахьегама толамаш. Цу тайпара толамаш даха дика новкъостал даьд тха агитколлектива а.

Нагахьа ди дIадахадац цу гIулакха агитатораш механизаторашца вIашагIа ца кхеташ. ЧIоагIа раьза хиле ладувгI болхлоша агитаторий къамаьлашка. Тха цIеча уголоке агитатораша мел баь болх дIаязбеш журнал да. Цу тIа дIаязду малагIа беседа яьй, лекци йийшай агитаторо, мел нах вIашагIкхийттаб, болхлоша агитаторашка тийнна хаттараш. ХIара пхе дийнахьа цкъазза арайоаккх къахьегама листок.

Шоай болх дика оттабаьб агитатораша бригада учетчика Мочигов Лаьчас, заправщика комсомольца Бачаев Iанде, бригадира Куприенко Дмитре, иштта кхыбараша. Говза, кхетамца ю цар беседаш. Наха дика кхетош яр нов. Мочигова яь «Нормаши расценкаши» яха, нов. Куприенкос «къахьегама дисциплинах» яь беседаш.

Иштта дика дIахьу тха бригадерча механизатораша агитмассови болх. Боккха пайда лу цо. Цудухьа, денденна керда къахьегама толамаш доах оаха.

А. АТАЕВ,
Гудермесски района «Дружба» яхача совхоза 3-ча отделене агитколлектива кулгалхо.

Промыслай новатораш

«Iилман-технически прогресс мамогга сихъелга дерригача халкъа юкъера лоархIамегIара декхар да», — яха КПСС Программа проекта тIара дешаш дага а кхоабаш, мехкдаьтта даккхара технически прогресс яра шоашкара доаггIаш дола дакъа лоацаш ба мехкдаьтта даккхареи газовии промышленноста Управлене предприятешкара рационализатораши изобретателаши. ВорхI шера 4,5 миллион соми, хIаьта 1961-ча шера 800 эзар соми кходе декхар тIаийцадар цар.

КПСС ХХII съезда сийна яьржача яхье новаторашa дош деннад шера тIаийца декхар съезд хьаеллача денга кхоачашдеи, шера кходеш дола ахча цхьа миллион сомага дIакхоачадеи. Новатораш бизза шоай деша дай ба. 1961-ча шера хьалхарча 8 бетта цар еннача рационализаторий предложенеех боала пайда 800 эзар сом хинна Iац. Ханал 4 бутт хьалха кхоачашдаьд цар шера тIаийца декхар.

ТIехь-тIехьа дукхагIа хул промыслашка рационализатораши изобретателаши. ХIара ялхлагIа болхло рационализатор ва хIанз, хIаьта «Октябрьнефть», «Сунжанефть», «Гудермеснефть» санна йолча хьалха латтача мехкдаьтта управленешка — хIара виълагIа вола болхло.

Рационализаторски болх мищта латт хьожаш совнархозо ах шера цкъазза еча конкурсех доккха беркат доал технически прогресс сихъяра гIулакха. Иштта хиннача конкурса итогаш йир хIанз дукха ха йоаццаш. 200 сомагара 700 сомага кхоачаш ахчан премеш хьожайир рационализаторски болх дикагIа лелабаьча «Сунжанефта», «Старогрознефта», «Горскнефта» дикагIа йолча промыслашта.

Къаьстта дукха беркат доал мехкдаьтта управленешка вIашагIъехкача общественни конструкторски бюрой балхах. Чертежаш оттаеш а консультаци луш а дукха болх бу бюроша рационализаторашца. Старопромысловски районе къона инженер Р. В. Лембич керте латтача общественни конструкторски бюрос 25 рационализаторски предложенена чертежаш кийчъяьй, хIаьта Октябрьски районерча нов. Агарков керте латтача бюрос 70 предложене чертежаш вIаштIехьа а яьха новкъостал даьд новаторашта. Иштта цу тайпара новкъосталаш кхыча районашка а ду общественни конструкторски бюроша.

Мехкарча ерригача мехкдаьтта районашка а мехкдаьттахоша балхашта юкъе а йихьа геттара йоккха изобретени я инженераштa Н. Кулигинаи В. Силинаи дага а еха бурильни турбай пневматически раскрепительи, бурув тохара насосий ногIараш хьалъийду гидравлически съемники. Цу шин изобретенех хьалхарчо 133.700 соми шоллагIчо 168.200 соми кходе торо хулийт шера.

КарагIдаьнначох кхоачам а ца беш, хадданза технически прогресс хьалха тетташ, балха овсарле лакхлургйола наькъаш лохаш ба мехкдаьтта доаккхачара рационализатораши изобретателаши.

Кхы а беркатегIа хургбар рационализаторски болх, нагахьа санна рационализаторски болх беш болхлойи инженераши дукхагIа хиннабаларе. ХIанз хIара ялхлагIа вола болхло рационализатор вале, хIара пхелагIа вола болхло рационализатор хилва — ишта да коллективаша цу даькъе шоашта хьалхашка оттаду декхар.

Денгара денга гарга доагIа КПСС ХХII съезд хьаелла ди. Нохч-ГIалгIайчен промыслашка тIехь-тIехьа шерагIа ярж коллективашта юкъера социалистически яхь. Цу яхье хьалхарча мугIарашка латт рационализатораши изобретателаши.

Р. ТУРЛОВ,
инженер.

УКРАИНСКИ ССР. Кастта дездергда Днепровски каскада цхьаькха Кременчугски гидроэлектростанци хьаелла ди. Цо хIанзале а яьккхай цаIи ахи миллиард киловатт-сахьатал совгIа электроэнерги.

Вокх гидроэлектростанцешка санна машинни зал йоацаш я Кременчугски ГЭС. Цун гидроагрегаташ къаьсттача металлически кийнаща тIера къайла я.

СУРТА ТIА: Кременчугски ГЭС.
Н. Сеюченко сурт.
ТАСС фотохроника.

ДЕРРИГА НИЗАШ—ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯРА

Юрта боахам чIоаггIа дегIабоалабе, аьнна партеи советски правительстваи яьча исторически решенеша дегаш ураоттадаь болча Урус-Мартана районерча къахьегамхоша шерра социалистически яхь йоаржаяьй семилетка кхоалагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяр а КПСС XXII-ча съезда баха мабоаггIара накъа бахар а духьа.

Района 9 бетта йола паччахьалкхенга дулх дохкара план ханал хьалха, 18 сентябре 101 процент кхоачаш а яь, соахка цу хана дехкачул 3840 центнер дукхагIа а дохкаш дулх дехкад. Шера йола паччахьалкхенга дулх дохкара план кхоачашъяра мел эша торонаш а я районе. Цу гIулакха эш района боахамашка, къаьстта а «Горец» яхача совхозеи Предгорненски опытно-производственни боахамеи соахка хинна гIалаташ цIаьнкха юха ца хулийтилга. Соахка санна гIийлеи дозал доацеи доахан дулха дIа ца а луш, цу гIулакха лаьрхIа доахан хIанззе хьакъоастаде а къаьстта дикагIа кхаба а деза.

Дулх даккхара а паччахьалкхенна из дIадалара а хьалха латт «Красноармейский» яхача совхоза хьайбаш лёладераш. Укх шера дехкад паччахьалкхенга 3820 центнер дулх, цу даькъе хьакхий дулх 3465 центнер а долаш.

Хьакхарч кхоабача къаьстта дика къахьег дийнахь-бус дулх тIакхетийтара оттаяь план хIара бетт-бетта тIеххкоачашъеш хьабоагIача нн. Филимоновас, Гриченкос.

Чуоттадаь а дIалехкаш а доахан доажаделга дика вIаштIехьдаьккхад цу боахаме. Чуоттаяь латта хьакхарч цхьатарра ха яраш шо-шоаш йолаш къоастаяьй, хIара группа чулатташ йоаккхаргйола ханаш оттаяьй, чуйоттаяьча хьакхарчашта моша люцерна тел, йоажаю.

«Горец» яхача совхозе хьайбаш дукха довр а уж во доажадар а бахьан долаш соахкарчул а 170 центнер кIезигагIа дулх дехкад паччахьалкхенга. Чуоттадаь цхьадола хьайбаш хьалхагIа шоай хинна дозал а доацаш хиннад чуоттадаь кхаьбачул тIехьагIа. Цу гIулакхо хьахьокх 6-ча отделене кулгалхошкахьара а совхоза керттера зоотехник волча нов. Якаевгахьара а тIахьожам ца хилари хьайбаш хийца хилари. Уж тайпа моттигаш йоллашехьа а, совхоза кулгалхоша цхьаккха хIама даьдац хьайбаш хувцара бехке бола нах гучабахара.

Укх шера районе кIезиг-дукха тоабеннаб хьайбашта гIулакх дара болх, шура дукхагIа йоаккх, хьайбай продуктивность лакхъеннай.

10-гIа сентябрь тIакхаччалца районо паччахьалкхенга ехкай 5618 центнер шура, е соахка цу ханналца ехкачул 12 процент дукхагIа. Цхьабакъда, нагахьа санна боахамий кулгалхошта шоаш тIаийца декхараш бехктокхаме хийттадаларе дерригача боахамий кхоачашъе йиш йолаш хинна паччахьалкхенга шура йохкара кхоалагIча квартала план хIанзалца района боахамаша кхоачашъянза хургьяцар.

План кхоачаш ца яра керттерча бахьанех цаI да совхозаш шоай гIулакхашка дукха шура дIаухийташ хилар. Масала, алхха «Горец» яхача совхозе кIоригашта хьокхаш 7 тонни Iаьсашта хьокхаш 50 тонни совнагIа шура йоаяьй, паччахьалкхенга шура йохкара план 10 сентябрь тIакхаччалца 67 процент мара кхоачашъяь йоацашехьа а. Цул совгIа, доаханна хан-ханнахьа доакъар хургдолаш хIанз а моша конвейер нийсъяьяц района боахамашка, из бахьан долаш шура кIезига тIакхет.

ХIанзалца кхоачаш ца хулаш йиса шура 4 квартале кхоачашъе а паччахьалкхенга шура йохкара йола шера план кхоачашъе а торонаш я районе, цхьабакъда, цу гIулакха боахамашка шортта йолаш йолча мошача хьажкIашца а кхыча доакъарашца а детта доахан дикагIа кхаба деза.

ХIара шурий фермана шура йохкара йола заданеш дIайовзийта а хIара денна цар уж кхоачашъергйола гIулакх вIаштIехьдаккха а деза, бокъо йоацаш боахама чурча гIулакхашка дIаухийташ йоаю шура соцае еза. Шера йола план кхоачашъелга шоаех тийша долаш болча совхозий кулгалхой бехктокхам лакхбе беза.

М. ВУЗОВЕРОВ,
юртбоахама продукташ кийчъеча Урус-Мартана района госинспекце инспектор.

Доярка М. Махлоева

Орджоникидзевски станица арахьарча лакхача довкъашка я Сунженски района «Победа» яхача колхоза шурий-товарни ферма. Цу ферма хьайбаш леладераш районе байза Iац. Барт болча коллективо ший ханнахьа кийчдаьд хьайбашта кхоачам хиллал доакъари помещенеши.

Барт болаш, цIена, хьинаре къахьегар бахьан долаш балха толамаш доах цу дуккхача къамех болча нахах латтача коллективо. Цунна юкъе ба эрсий, украинцаш, гIалгIай, кхыбараш а.

БархI бутт хьалха ферме болх бе ера Махлоева Мадинат. Цунга лелабе дIабелар 26 етт. Хьалха болх баь хиларах шийна доярка болх бовзе а, шийна тIадилла доккха а бехктокхаме а гIулакх чакхдоаккхалургдац, аьнна хеталора Мадината. ДикагIа йолча дояркаша хIара Iаттагара ши эзар литр шура ма йоаккхий. — Йоккхалургйий теш сога иштта дукха шура», яхаш уйла йора къонача доярка.

Цкъа Мадината мишта болх бу хьажа ера опыт йола доярка Софья Брюхно.

— Деттача доахана тайп-тайпара доакъар дилла гIерташ хилалахь, — аьнна хьехам бир цо къонача дояркана. — Доаханга хан - ханнахьа хий мелийталахь... Из чIоагIа лоархIаме да... — аьлар цо.

Иштта дIадоладелар опыт йолчеи къоначеи шин дояркана юкъера доттагIал. Дукха ха ялалехьа хIара денна шийгарча доахангара 230—240 литр шура яккха йолаелар из. Мадината доахача толамаша гIадъюгар ферма еррига коллектив.

ХIанз Махлоева Мадинат фермерча эггара дикагIча дояркех цаI я. Юкъера лаьрхIача цо хIанзарча шийгарча хIара Iаттагара 1700 литр шура яьккхай.

Шура дика йоаккхаш хиларца белгалъяьнна Iац Мадинат, цо чIоагIа раьза а йолаш дакъа лоац доаханна Iан тIехь эша доакъари помещенеши кийчъеча. Ферме кердача способах — гув беш силос йол, керда, биъ мугIа бола доахан чудоахкаду кхийш даьд, наькъаш дехкад.

— Къахьегама керда толамаш даьха, парте XXII-ча съезда накъа яха сай беррига низ тIабохийтаргба аз, — йоах Мадината.

Сурта тIа: доярка Махлоева Мадинат.

В. КОНОНОВА
сурти тексти.

Доккха сий

Iаж тIа IотIавез а венна, латтар Наурди, ший гIонча Эсболтов Байран юкъе а волаш, шорттига гаьна доалаш латтача жа Iула бIара а хьежаш. Дийнахьара йIовхал дIаьнначул тIехьагIа безаме ловза а лелхаш, бурунни аренашкарча кIотаргаша шелдаьча фегахьа долхар жа. ГIийло хьекхача михо теркайора буц.

Юкъахдиса къамаьл дIахо доладеш санна, бурунни ararча михо эттIадаь кулг ший гIончана Канугана белаж тIа IотIа а дилла, аьлар Наурде:

— Вахар атта дац, Юрий, къаьстта а вай, жа Iуний вахар. Шу дика чакхдаккхара, тха дукха даккхара, Iодаь Iоахарий цхьаккха ца болийташ хьалкхедара чIоагIа къахьега дийза ца Iеш, гIулакх дика довза а деза.

— Лоалахоша, Сталина цIерахча колхозе «Дошо хьоаса» яха цIей дездеча вар со, — аьлар цо дIахо. — Жа ларгареи ялаташ чуэцареи балхаш вIаши нийсдеш къамаьл дир цига жа лоргаш хиннача цхьан болхлочо. Ди тулийтий Iа —фийгаш Iолегаргда, ялат довргда. Иштта ба жа леладеча вай болх а, — ларга деза, ха тулийтий Iа, цун дикал йовргья. ТIаккха цунах зе хул совхоза хинна ца Iеш, паччахьалкхенна а. Дага доагIий хьона, ставропольски жа Iу Малашенко аз хьайна вийца? Цун къахьегам — из йоккха творчески говзал я.

...Ткъо шу совгIа ха я Эсмухамбетов Наурде жеца болх бу. Дуккхача шерашка болх беш воккхагIа волча жа Iунга кхаччалца цо яьккхача хана йоккха опыт а Iомаяьй, жа леладара мастер яха сий дола цIи а яьккхай.

Наурде дай НегIий ара лаьттах яьхача къоргашка баьхаб, яхаш дувц. ХIаьта, Наурде дезал а иззамо бIаьш болча кхыбарий дезал а дикача цIеношка бах, чулатташ хоза мебель, хьалтеха доахкаш кIувсаш а долаш. Наурде цIеной диъэ а цIагIа мел йолча хIамаша хьахьокх из хIама ца эшаш вахилга, хIаьта радиос, музыкальни инструменташа, книжкаша — цен-дай искусствацеи литературацеи безам болаш хилар. ЦIендаь сий долча къахьегама дийнача летописа хьисапе цIагIа хьалйоахк грамоташ. Хьаша везача цIен-даьна карагIдийнна доккхий къахьегама гIулакхаш дувц хьаьшашта цу цIагIа хьалйоахкача шийтта союзний республикански Сийлен грамоташа. 1957 шера хIара бIаь жийна тIехьа юкъера лаьрхIача 131 Iаьхар кхебир Эсмухамбетова бригадо. Юкъера лаьрхIача хIара устагIанна тIера даьккха цIена тха 6,2 килограмм хилар. 1958 шера духхьашха бахкача хIара бIаь жийна тIехьа хьалкхебир 129 Iаьхар. Коммуниста Эсмухамбетова хьалха латтача бригадо семилетка хьалхарча шера хIара бIаь жийна тIехьа 133 Iаьхар кхебир, хIара устагIанна тIера 7 килограмм тха а даьккхар. Ший декхараш тIеххкоачашдир цо, семилетка шоллагIча шера а.

ВIаштта пхелагIа шу да совхоза карара кара тела ЦIе байракх цу бригадо лелаю. ВIаштта пхелагIа шу да Эсмухамбетов Наурде СССР Ерригсоюзни халкъа боахама карагIдаьннарий выставке дакъа лаца бокъо йоаха.

Выставке дакъа лоацаш хиларах а дика къахьегарах а Даьхено шиъ Йоккхеи цаI ЗIамигеи кхоъ дото медальи ялх геза медальи яларца сий даьд цун. ЧIоагIа сий деш леладу цо дика къахьегарах шийна денна совгIаташ — СССР халкъа боахама карагIдаьннарий Выставке шийна денна дошо сахьати Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министерства енна шолгоара топи.

КПСС ЦК январски Пленум хинначул тIехьагIа беррига ший бригада членаш вIашагIтехар Наурде, 1962 шера шоаш тIаийца декхараш дикагIа кхоачашдергдола наькъаш царца белгалдар духьа. ХIаьта Эсмухамбетов Наурде бригадо тIаийца декхараш доккхий да: семилетка кхоалагIча шера хIара бIаь жийна тIехьа 140 Iаьхар хьалкхебе а хIара устагIанна тIера 7,5 килограммал кIезигагIа доацаш тха даккха а лаьрхIад жа Iуша.

— Из вай кхоачаш а дергда, — йоахар Наурде.

— Хала-м хургда, цхьабакъда, уж декхараш кхоачашдара тIехьа къовсам лоаттабергба вай, — бригадир хьаллаьцар жа Iун гIонча волча Саидов Аркада. — Шортта йол Iалашъергья вай. Жа дийнахь а бус а доажадеш хургда.

— Баьцаш дIаера уйла е еза, — аьлар жа Iушта кхача кийчбеш йолча Iабидата. — желашта гонахьа дIайийна хьажкIаш а хила еза.

Раьза хинна сесага бIарахьежар Наурди:

— Нийса ях Iа из, Iабидат. Вай жа Iуй бригадах механизированни бригада яр духьа совхоза дирекцегара трактор йийхай аз вайна. Оахаш а, дIаювш а, чуэцаш а воаш хургда вай. Низ кхоачам болаш ма бий вай. Беций, Юрий?

— Бакъда из, дядя Наурди! — жоп делар къонача жа Iуно.

— Ишта ха я хIанз эттар, — йоахар дIахо Наурде, —терка а теркаш хьо леле, вахар а лоаца хургда хьа, хIама бIаргагургдац хьона. Парте XXII-ча съезд до Москве ший болх дIаболабергбола ди хьатIакхоачаш латт. Съезда дала воашкара совгIат кийчде деза вай. Вай воаш да воай мехка дай, цудухьа вай цхьаккха хIама кходергдац из кхы а дукхагIа хьалха яккхара, чIоагIъяра, тоаяра.

Дика Iунал даро, ахкан замалахь дийнахь а бус а жа доажадаро дика пайда бир. Бригадо тIаийца декхар тIеххкоачашдаьд. ХIара бIаь жийна тIехьа 140,3 Iаьхар хьалкхебаьб барт тайнача бригадо. Ма тоаденна а дар Iоахарий! Планах лийрхIар 25 килограмм мара йоацача, цар дозал 30 килограмм дар. ХIара устагIанна тIера 8 килограмм тха даьккхад.

ДикагIа долча тхан 9,5 тонн тха паччахьалкхенна дIаденнад воккхагIа волча жа Iун Эсмухамбетова бригадо.

— Советски наха шортта юрта боахама продукташ хилийта лерхIача КПСС Программа проектана къахьегама толамашца жоп лу вай, — аьлар воккхагIа волча жа Iуно ший новкъосташка. — МаIача наха тIаювха 9500 костюм хьае йиш я паччахьалкхенна вай дIаденнача тхах. ХIаьта кхалнаьха барзкъаш ме̃ де йиш я цох?

— Кхы а дукхагIа де йиш я, — аьлар сесаго.

— Вай яр коммунистически къахьегама бригада я. Вайх хIаране ший говзал лакхъю, — йоахар дIахо Наурде. — КарагIдаьннар доазув долаш дац. 1962 шера керда толамаш даха деза вай — укх шерарчарел а дикагIа.

— Областной конференце гIоргва хьо, Наурди. Бригада цIерах цига дIаалалахь, 1962 шера хIара бIаь жийна тIехьа 144 Iаьхар а кхебергба, хIара устагIанна тIера 8,5 килограмм тха а доаккхаргда — аьлар жа Iуно Саидова.

Дукха гайра цу бус Эсмухамбетов Наурде лампа ца йовш. ЗIамига мара йоацача жа леладерий хьалха латтача барт тайнача бригада йоккхий планаш ювцаш къамаьлаш дар деш.

* * *

Нохч-ГIалгIайчен коммунистий IX-ча областной конференце волаш президиуме вагIар Эсмухамбетов Наурди. ЧIоагIа ладувгIар цо къахьегама гIулакхех, кхоачашданза дисача декхарех лаьца делегаташа деча къамаьлашка. Блокнота тIа цхьацца-шишша йоазош дора, Наурски районерча жа Iуно Плотникова хьехамах ший бригаде чакхдаха лаьрхIа декхараш белгалдора.

— Аз предложени лу, — оалаш хезар Наурдена парте Сталински райкома секретара Ляпинас, —парте XXII-ча съезда делегаталла вахийта жа леладеча Шелковской совхоза воккхагIа вола жа Iу Эсмухамбетов Наурди харжа.

ЧIоаггIа тIоараш техар зале. Дог гIоздаьлар Наурде. Делегаташа чIоаггIа даькъала вувцар из, жа Iу, доккха сий дир цун. Из сий даьккхад цо ший къахьегамца, партенеи халкъаи тешаме гIулакх дарца.

Н. ШИПУЛИН.

Гурахьа дув ялат дIаде болабеннаб

АЧХОЙ-МАРТАНА РАЙОН

Чуийнна кхашкара балхаш деш ба Ачхой-Мартана района «Самашкинский» совхоза цхьоалагIча отделене къахьегамхой. Сихха чуэцаш латт хьажкIаш, йистедоалаш латт огородаш тIара балхаш, кхашкара хьакхухьаш латт шекара свекла. Дукха балхаш да цар де дезаш. ХIаьта а ха хьатIакхаьчача гурахьа дув ялат ханнахьа дIаде болабелар уж.

Iурра денз сарралца хоз «ДТ-54» яхача трактора ду тата. Трактора кхо сеялка тIехьа а йийза болх беча тракториста Шовхалов Даутгире хIанзале 100 гектара тIа гурахьа був мукх дIабийнаб.

— ЧIоаггIа баркал оал аз лаьтта аьхача трактористашта,— йоах нов. Шовхалова,— массанахьара цхьатарра кIоарга аьхад цар из. Деррига лаьтта дика макха баьккха, дисковани яь да. Цудухьа, атта да сона болх бе. Нормаш тIеххкоачашъе йиш хул сеяльщикаша Акаев Супьяна, Бунхоев Шуипа, Орсуев Султана сийленца къахьегарах. Дийнахьа нормагIа 29 гектара тIа мукх дIабе безача 40 гектара тIа дIабув оаха, хIаьта дIахо йодача хана 45 гектара тIа дIабе а лерхI.

Укх гурахьа 500 гектара тIа гурахьа дIабув мукхи кIаи дIаде деза отделене. Цул совгIа, 118 гектара тIа мошача доакъара лаьрхIа ялат а увш, тайп-тайпара баьцаш дIаювргья. КПСС XXII-ча съезда сийна яхье а баьнна, механизатораша дош деннад мамогга сихеи дикеи гурахьа дув ялат дIадийна йистебовла.

В. АКОПЯН.

НАДТЕРЕЧНИ РАЙОН

Гурахьа ялат дIадера дIадахача шера яьчул дукха а дикагIа кийчо яьй укх шера Надтеречни района «Гвардейский» совхоза кхоалагIча отделене.

Сихбенна ялат дIадувш боахк цига хIанз. ХIара денна ялат дIадувш йолча пхе сеялка нормагIа 60 гектара тIа ялат дIаде дезача 100 гектара тIа дIадув.

Къаьстта дика болх беш ба механизатораш А. Абдулаев, Р. Батилов, Э. Дадиев, А. Идрисов, И. Тазбиев, кхыбараш а.

Семилетка диълагIча шера паччахьалкхенна 2000 тоннал кIезигагIа ялат дIалургдоацаш — иштта я кхоалагIча отделене укх шера план.

Из боккхача лоархIамера декхар толамца кхоачашдара ха ца къовсаш хьинаре къахьегаш ба отделене механизатораш.

Р. МУРТАЕВ.

НАЬСАРЕН РАЙОН

Наьсарен районе гурахьа дув ялат дIаде болабеннаб. Ялат дIаде эггара хьалха араяьннай «Октябра 40 шу» яхача совхоза Наьсар-Кертерча отделенера № 6 йола тракторни бригада. Балха эггара хьалхарча дийнахьа шин агрегатаца нормагIа 13,4 гектара тIа ялат дIаде дезача 36 гектара тIа дIадийнад.

Шоай нормаш тIеххкоачаш а еш къахьегаш ба тракториста Гарахоев Муса, Хампиев Махьмад-Гири, сеяльщикаш Хамхоев Iийса, Арчаков Султан.

Сихха ялат дIаде болабеннаб Мартазанов Махьмад управляющи волча «Назрановский» совхоза Аьлти-Юртарча отделене а. ДогIа делхаш ха лаьтта яле а балха ах дийнахьа нормаш тIеххкоачаш а еш дIадув «Безостая» яхача сортах дола гурахьа дув кIа.

Цу отделене механизатораша гурахьа дIаюв культураш 10—12 балха дийнахьа дIайийна йистебовла лерхI. Парте XXII-ча съезда тхогара дола совгIат хургда из, йоах механизатораша.

В. НИКИТИН.

Общество коммунистически хьисапе ше шийна доал дарга ялар

КПСС кердача Программа проекта тIа оттаяьча лоархIамегIарча положенеех цаI лархIа езаш я, Октябрьски революци хилар бахьан долаш Советски мехка оттаяьча пролетариата диктатуро эксплуататорски классаш дIайоахилга, бокъонца, массанахьа а социализм оттаелга, шерра коммунистически общество хьалъярга довлилга Iалаш а даь, ший исторически декхар кхоачашдаь хилар а мохк чухьара дегIаахара декхарашка диллача, СССР-е хиланза яргйоацаш из ца хилар а.

Эксплуататорски классаш дIайоахача хана цар еш йола духьаленаш йохае езаш хинна гIулакхаш ца эшаш хилийтад. Масса оагIорахьара дегIадаьхкад социалистически паччахьалкхен керттера декхараш — боахама-организаторскии культурнокхетамеи. ДегIаахара кердача фаза чу яьннай социалистически паччахьалкхе.

Пролетариата диктатура а йолаш йолча паччахьалкхен хьисапе хьахиннача социалистически паччахьалкхенах кердача исторически хьалашка, шерра коммунизм хьалъе йолаеннача хана, дерригача халкъа паччахьалкхе хиннай, дерригача халкъа хьашташи лоIами кхоачашдеш йола орган хиннай. Социалистически обществе къахьегача халкъа организаци хиларгахьа дIалестай паччахьалкхе.

ХIанзарча заман марксистски анализага хьежжа, кердача Программа проекта тIа вай парте коммунизм хьалъергйола наькъаш белгал а даьд, социалистически паччахьалкхен гIулакхаш общества коммунистически хьисапе ше леладергдола перспективаш Iилманца кийч а яьй. Цунах парте лоархI коммунистически гIулакхаш социалистически общество чухьарча законий боарамах дегIаахар бахьан долаш хьахулаши дегIаухаши хилар а общества ше шийна доал деча хана хургйола органаш цу общества политически организаци законий боарамагIа дегIаахарах хьахургдар хилар а.

Харцахьа хургдар, коммунистически общество хьалъяьчул тIехьагIа, паччахьалкхен правеи «дIайоалаш» хиларца наха овланга кхаччалца уж йоха а ергья, хIаьта цул тIехьагIа цIенача моттиге кердача общества коммунистически самоуправлени хьа а ергья аьнна хийтача.

Коммунистически хьисапе общества ше шийна дергдола доал социалистически общества политически организацеца дувзаденна хургда айхха вIаши юкъе латтача гIулакхашца.

Цу тайппара, социалистически паччахьалкхен керттера гIулакхаш — боахамаи культураи доал делга, кхетами хьехами лулга, къахьегами леладери дIа-юха нийсделга—дIадаргдац, общество дегIаярга хьежжа хувцалургда. ХIанз паччахьалкхен органаш лоархIаш йолча планаш увттаечеи учет лелаечеи боахамаи культураи кулгалдечеи органий политически маIан тIехь-тIехьа доалаш дIадаргда, хIаьта цар декхараш кхоачашдара юкъеозаргба беррига нах общественни организацешка гIолла эза а е духхьал шоаш дакъа лоацаргдолаш эза а.

ХIаране шийна дага мелдехар а деш йола цхьа аханархически, вIаштIехьъяланза йола общество санна кхетае йиш яц коммунизм. Сакхетам лакха болча нахах латтача цу дика вIаштIехьъяьккхача общества гIулакхаш къаьсттача цхьан общественни механизмо леладергда, политически маIан долаш йола паччахьалкхен самоуправлене система а йоацаш, цхьабакъда, общества берригача членашта хьалхашка доккха моральни сий долаш йолча общества ше шийна доал ду система а йолаш.

Ше шийна доал деча общество керда тайпа организаци хьахургья коммунизме. Цо шийга дIачулоацаргда партийни, советски, профсоюзни кулгалдара опытацара дика мел дар. Ерригача общества къахьегами дисциплинеи общественни декхар кIоаргга кхетадеш хилара ларда тIа Iалашъеш а коммунистически общества дерригача гIулакхаша белгалъеш а дола общественни вахар вIаштIехьдоаккхаш йола лакхехьара форма я коммунизм; сага бала беш хургбац къахьегами дисциплинеи; бокъонца йола творчество хургья балхах, гIад а ваха бергба из саго.

Коммунистически общежите цхьа боарамаш а хинна вIашагIкхетаргья бокъонаши декхараши. Массане а могаеш йола коммунистически общежите цхьа бокъонаш оттаргья, уж кхоачашъелга берригача наьха хьаштдолаши оамал йолаши йола. Цудухьа, общества вахара бокъонаш вIаштIехьйоахаш хилча, уж низагIа кхоачашъяйтара эшаш хургьяц судий, милице, кхычар хьисапера къаьстта аппарат. Политически юридически оамал йолаш хургьяц вахара бокъонаш.

Социалистически паччахьалкхен гIулакхаш общество коммунистически хьисапе ше шийна доал дарга кхоачаеш дегIадоагIача новкъара цар керттера лостамаш малагIаш дола?

Программа проекта тIа яххача тайпара, уж керттера лостамаш да: социалистически демократи мамогга дукхагIа шеръяр а тоаяр а, беррига гражданаша паччахьалкхенна доал дара, боахами культуреи дегIадоаладеш кулгалдара юкъе дикагIа дакъа лацар, паччахьалкхен аппарата болх тоабари цун балха халкъо лоаттабу тIахьожам чIоагIбари.

В. И. Ленина хьийхад, социалистически демократи дегIайоалаяро социалистически паччахьалкхе хьал а лоаттаергья, чIоагI а ергья, яхаш. Цу тайппара из паччахьалкхе чIоагIъе йиш яц къахьегамхошта мамогга дукхагIа демократи ца хилча, паччахьалкхен гIулакхашта доал дара уж юкъе ца эзача, цар сакхетам лакх ца бича.

Духхьал цу новкъа дIахо гражданий демократи дегIаахарцеи сакхетам лакхабаларцеи цхьана дегIадоагIа социалистически паччахьалкхен гIулакхаш. СССР гражданий сакхетам цIаккха ца хиннача тайпара лакхлуш хилара тешал ду, масала, коммунистически къахьегама тIехьарча болама юкъе дакъа лоацаш хIанз 10 миллион совгIа саг хиларо. Цунна тешал ду технически прогресса тIехьарча бокъонца дерригача халкъа боламо а. Алхха укх семилетка 2 шера чухь балха юкъейихьай 4 миллиони 600 эзари рационализаторски предложени а изобретени а.

Программа проекта тIа хьахьекхад социалистически демократи шеръяра а тоаяра а керттера наькъаш. Цу тайпарча наькъех цаI ба паччахьалкхени общественнии организаце гIулакхаш шийца тардеш йолча, къахьегамхой депутатий Советий лоархIам лакхбелга, халкъа Iаьдалеи халкъо ше шийна доал дареи органаш уж хиларах тарра. Дуккхача наха шоаш дакъа а лоацаш болх беча общественни организацей хьисапе болх бу Советаша. ТIехь-тIехьагIа дукхагIа дакъа лоацаргда гражданаша Советашка вIашагIъеххача тайп-тайпарча комиссешка, инспекцешка, комитеташка, кхыча организацешка. ХIанзале а тоъал дукха вIашагIъехка я исполкомашкарча штатни отделий когаметта болх беш йола общественни отделаш.

Укх тIеххьарча хана чIоаггIа йийбай улицашкареи кварталашкареи комитеташ, библиотечни, опекунски, кхалнаьха советаш, цIагIара дайноаной комитеташ, кхыяраш санна йола Советашкара самодеятельни организацеш а. Алхха цхьан Москве цу тайпарча организацей балхаца дакъа лоацаш ва 220 эзар совгIа саг. Из паччахьалкхен аппарата гIулакхаш кхоачашдеча юкъе къахьегамхоша мах боацаш шоай мукъах дакъа лацара хьакъехьара ленински идея практически кхоачашъелга да.

ДIахо йодача хана кхы а дукхагIа лакхлургба. Лакхехьарча Советашка, моттигерча Советашка даим болх беча комиссей лоархIам, бокъонаш дукхагIа хургья, дукхагIа бола нах доал де Iомабар а доал деча аппарате бу болх къаьстта говзал эшаш ца хилийтар а духьа, дегIаухаргья лакхехьарча гIулакхаш тIа бола нах хоржаш, хувцаш, отчет телаш, тIахьожам болаш хургбола демократически принципаш.

Социалистически паччахьалкхен гIулакхаш общество коммунистически хьисапе ше шийна доал дарга йоалача хана дегIадоагIаргдола шоллагIа никъ ба общественни организацей (профсоюзий, комсомола, кооперацеи, кхычар) лоархIам лакхбар а цхьадола паччахьалкхен учрежденей декхараш кIезиг-кIезига луш царна дIакара далар а.

Коммунизм йолча хана общественни организацешка гIолла леладергда общества ший гIулакхаш. Цигара хьадоагIаш да дегIаухаш йолча социалистически обществера общественни организацей лоархIам лакхбелгеи паччахьалкхен организацей декхараш царна дIакара лулгеи социалистически строй закона боарамах дегIаахар бахьан долаш хилар. Цо хьахьокх социалистически паччахьалкхен гIулакхаш дегIаахара никъ, советски общества вахара чура общественни гIулакхаш хадданза чIоагIлуш дIагIоргхилара а паччахьалкхено деш дола доал кIезиг-кIезига додаш общества коммунистически хьисапе ше шийна деча доалага даргхилара а никъ.

ХIанзале а общественни организацеша доал деш я физкультуреи спорти, санаторно-курортни гIулакхи къахьегамхошта деча культурно-бытовой гIулакхий цхьаццадола кхы тайпа дешаши. Общественни порядок лораяра дешаш суда, прокуратура, милице органашта нийсса леладу хIанз халкъа дружинаш, новкъостий судаш, кхыйола самодеятельни организацеш санна йолча общественни организацеша.

Шерра коммунистически общество хьалъеш латтача хана, коммунизма материально - технически база хьалъергйола йоккхий планаш кхоачашъяра общества берригача членнй низаш вIашагIтоха дезача хана, къаьстта боккха лоархIам болаш да гражданашта коммунистически кхетам балар а къаьнача замах юхейиса бIеха уйлаш наьха сакхетам чура дIаяхар а.

Цудухьа Коммунистически партеи Советски правительстваи хIанзарча ханара керттерча декхарех цаI а лоархIаш оттадаьд моллагIча тайпара телхаяь а правопорядок телхаелга ший овлаш а тIехьа дIадаккхар, мичча бесса телхадаь а законаш телхаделга дIадаккхар, зуламаш дар санна дола къаьнача замах кхедиса бIеха гIулакхаш цIендаь дIадахар.

ХIанзара декхар да советски законаши общественни порядоки бокъонца кхоачашъяр духьа лоаттабеча къовсамах дерригача халкъа гIулакх хулийтилга. Советски законаши коммунистически оамалий принципаши телхаеш болча наха шоаш леладу гIулакхаш ерригача общества, дерригача халкъо харцдеш долга ховргдола хьалаш оттаде деза.

Цу лакхехьа мел дийцачо тешал ду, общественни лоархIам дIахо лакхбелга, паччахьалкхенна доал дара тIехь-тIехьа дукхагIа нах юкъеозилга, паччахьалкхен органий дуккха декхараш общественни организацешта дIакаралулга, паччахьалкхен массадола гIулакхаш кхоачашдеча цу организацеша чIоаггIа дакъа лоацилга, социалистически демократи дIахо дегIайоалаелга—советски общества политически лард шеръяр, социалистически паччахьалкхе чIоагIъяри цу цхьан ханна дерригача халкъа общества ше шийна доал дарга из ялари хилара.

Цу хьалашка кхы тIа а лакхлу Советски паччахьалкхе дIакхувлаш а цунна лостам телаш а бола низ, общественни а паччахьалкхен а ерригача къахьегамхой организацешта кулгалдеш йола ядро лоархIаш йолча Коммунистически парте лоархIам, Парте лоархIам лакхлу мехка экономически вахара доал дара, къахьегамхошта коммунистически кхетам балара, коммунизма моральнии идеологическии торонаш вIаштIехьъяхара даькъе.

Цу хьалашка кхы а дукхагIа лакхлу Коммунистически парте дерригa чулоацаш деча кулгала а наьха творчески хьинар урaувттадеши вIаштIехьдоахаши болча, халкъа деррига низаш коммунистически общество хьалъяра оарцагIдоахаш болча цун балха а лоархIам.

П. С. РОМАШКИН,
СССР АН паччахьалкхени праваи Института директор, СССР АН член-корреспондент.

Доазол дехьара

ООН-а Генеральни Ассамблее

НЬЮ-ЙОРК, 28 сентябрь. ТАСС-а корреспондента Г. Васильева хоам бу:

10-гIа ди да ООН-а Генеральни Ассамблея XVI-ча сессе болх бу. Ассамблея пленарни заседанешка юкъарча дискуссе хIанзехьа а къамаьл даьд 20 мехка викалаша. Делегацей бокхка теркам тIаозаш хилар Советски Союза правительства машар лорабара дег чухь йоакхо елга дувцаш СССР-а кхыча мехкащарча гIулакхий министра А. А. Громыко даь къамаьл.

Гучча гуш да американски кепайоазоно Генеральни Ассамблея укх тIеххьарча деношка баьча балха хьакъеххьарча комментарий оаз дикка хувцаялар. Нагахьа санна сесси хула ха тIакхоачача хана американски газеташа Ассамблее инициатива вIашагIкхийттача Штаташа шоай бе йолларгья яхаш дийца хиннадале, хIанз моттигерча газеташа тIа-тIа дукхагIа дувц гIайгIанеи раьза ца хиларе йолча уйлашца. «Вайна дезаш хиннача тайпара къаьга дац гIулакхаш»,— йоах тахан «Нью-Йорк герральд трибюн» яхача газета оагIош тIа цу газета корреспондента Ньюмена. ООН-а журналисташа мукIарло ду ВIашагIкхийттача Штаташеи малхбузерча кхыча мехкашеи сессе шоай пропагандистски цхьа толам бархиларах даьха дог дайна хилара. Боккъалдар аьлча, дунен халкъий общественносто дикадар аргхиларах дог даха йиш яц юкъарча уйлашка хьежача.

Гой тахан Iуйрийнарча заседане а, малхбузерча тIема союзий аьннар оттача боккхагIча члений агент хиларах тарра къамаьл деш, Гватемала кхыча мехкащарча гIулакхий министра Мурильо дийцар «Малхбузен христиански принципехи, «ООН-а кризисахи». Цунца цхьана цо къамаьл дир ООН-а аппарат эргайоаккхаш хувцанза яргйоацаш хиларах долча дуккха ха хьалха денз къоастаде дезача деша решенена духьал, Малхбузерча Берлинах долча дешаца дувзаденна хьал кхохкадаларах бола бехк Советски Союза тIабилла а гIийртар из.

Чиле кхыча мехкащарча гIулакхий министра Сотомайора юкъарча дешащца дийцар герз Iодилланза дарг ца хиларах. Цо хестайора американски паччахьалкхений организации Латински Америка мехкашта американски экономически «новкъостал» дарах йола программеи—«прогресса болча пайдана йола союз».

Цо иштта духьал къамаьл дир Генеральни Секретара пост мехкий кхаь группах болча викалех латтача исполнителньи органаца хувцара а.

Дунен халкъий хьакъеххьарча проблемех кхыча Малхбузерча викалел нийсагIа дийцар Дане кхыча мехкащарча гIулакхий министра Крага. Къаьстта аьлча, цо дийцар ООН-е Китайски Халкъа Республика бокъонаш чеккха юхаметтаоттае езаш хилара тIехьа.

Крага дика могадир герз Iодиллярах йолча переговорий принципий хьакъеххьара соглашени еш Советски Союзеи США-и делегацешта карагIдаьннар. Цо ше теш аьлар, берлински дош переговорий наькъаца къоастадергхиларах. ООН-а органех цаI Берлине дIаяхьара тIехьа ва ше, аьлар цо.

Цул тIехьагIа ООН-е цу дунен халкъий организаце 100-гIа член — Африка Сьерра-Лионе яха паччахьалкхе хьаэцарах ловца боаккхаш къамаьлаш дир Цейлона, Панама, Гвинея, ОАР-а, Нигера, США, Кипра, кхыча мехкий а викалаша. Социалистически паччахьалкхений цIерах Сьерра-Лиона халкъо толамаш дахар дезаш боккха ловца баьккхар Румыне кхыча мехкащарча гIулакхий министра К. Мэнеску.

Сессе болх юхаболабергба оршот дийнахьа, 2-ча октябре.

АМЕРИКАНСКИ РАЗВЕДКА КЕРДА КУЛГАЛХО

ВАШИНГТОН, 27 сентябрь. (ТАСС). Отставке водача Аллен Даллеса когаметта США Центральни разведывательни управленена кулгалде Джон А. Маккоун хьожаваьв тахан США президента Дж. Кеннеде. Кеннеде аьннад, разведка гIулакхий хьакъеххьа цунна хьехам телаш хургва Аллен Даллес.

Американски кепайоазоно деча хоамех, Даллеса отставке ваха вийзар США-с хьал а лоацаш укх шера бIаьстан юххье Кубана тIемаца чугIортар аьттув ца боалаш дехачул тIехьагIа.

США тихоакеански форда йистерча лаьтташкара воккха промышленник республиканец вола Дж. А. Маккоун ваьв 1902 шера.

1947—1948 шерашка президент Трумэн волча хана авиаце гIулакхашта йолча комиссе член хиннав из. 1948 шера оборона министра Джеймс Форрестола заместитель хиннав, 1950-51 шерашка авиаце министра заместитель хиннав. Эйзенхауэра правительство хиннача тIеххьарча шерашка атомни энерге гIулакхашта йолча комиссе председатель хиннав Джон А. Маккоун, ВIашагIкхийттача Штаташа атомни тохкамаш юха а доладара тIехьа хиннав из.

Алжирски патриотий къонахчал

ПАРИЖ, 25 сентябрь. (ТАСС). Французски Iаьдало кара бига, цига шоашта судаш еча къонахчал долаш а ца бохаш а ба алжирски патриоташ. Франс Пресс яхача агентства беча хоамах, тахан Страсбургерча тIема трибунале 16 алжирски патриото хьалгIовтта тиганзар судахой чубоагIаш. Уж хьалгIайттар колонизатораштa духьал лоаттабеча къовсаме боабаь шоай новкъостий дага а беха, цхьан минута йист ца хулаш урагIовттарца цар сий дар духьа. Йист ца хулаш минута йоаллашехьа а, латаш йолча Алжира патриотически илли даькхар берригача лийца боахкараша цхьана.

ОАР-а сирийски районера событеш

ПАРИЖ, 28 сентябрь. (ТАСС). Франс Пресс яхача агентства корреспонденто Бейрутера хоам бу:

Дамаска радиос тахан хоам бир Сире тIема переворот хиннай, аьнна. Радио хоама тIа йоах, эскаро гIоттадаь гIулакх «халкъа кортамукъалеи сийи» юхаоттадар духьа да.

КАИР, 28 сентябрь. (ТАСС). ОАР-а президента Насера тахан каирски радио чу гIолла ОАР-а халкъага кхайкарал даьд. Цу кхайкарал тIа цо хоам бу, тахан Iуйрийна Дамаске гIеттача Катана цхьоалагIча эскара гарнизоно Дамаскера радиостанци дIа а лаьцай, цхьоалагIча эскара штаб-квартирана го а баьб, яхаш.

Тахан Iурра Дамаске хинна гIулакх, аьлар Насера, Iарбий къаман барт-цхьоагIонна духьала да. «Цхьаболча наха хетадала тарлу, — аьлар Насера, — барт-цхьоагIо йохаяр духьа аз цунах пайда эцаргба а ОАР дIаялар дIакхайкадергда а», аьнна.

«Цхьабакъда, со цхьаккха дича а йиш йолаш вац, — аьлар цо, — Iарбий къаман, Iарбий даьхен моастагIех дIакхета а ОАР дIаяьннай аьнна дIакхайкаде а».

Насера аьлар, Катана 1-ча эскара зIаммига мара доацача даькъо гIоттаяь хиннай восстани.

ЦIий ца махкийта гIерт тхо, аьлар Насера. 1-гIа эскар масса оагIорахьара Дамаска тIадодаш латт, гIайттача бIунашта духьал далар духьа.

ДЕГ ТIАРА СОВГIАТ

ДЕЛИ, 28 сентябрь. (ТАСС). Индерча Советски Союза посольства викало селхан Инде унахцIено лораяра министра заместитель В. Шринивасан волча а ваха, СССР ЦIеча ЖIаргеи ЦIеча Ахбеттеи обществай Союза совгIат а лоархIаш министерствана еннай Деле полимиелита духьал маьхий тохара эша 20 эзар доза хиллал вакцина.

В. Шринивасана чIоагIа баркал аьлар Советски Союза из совгIат даларах.

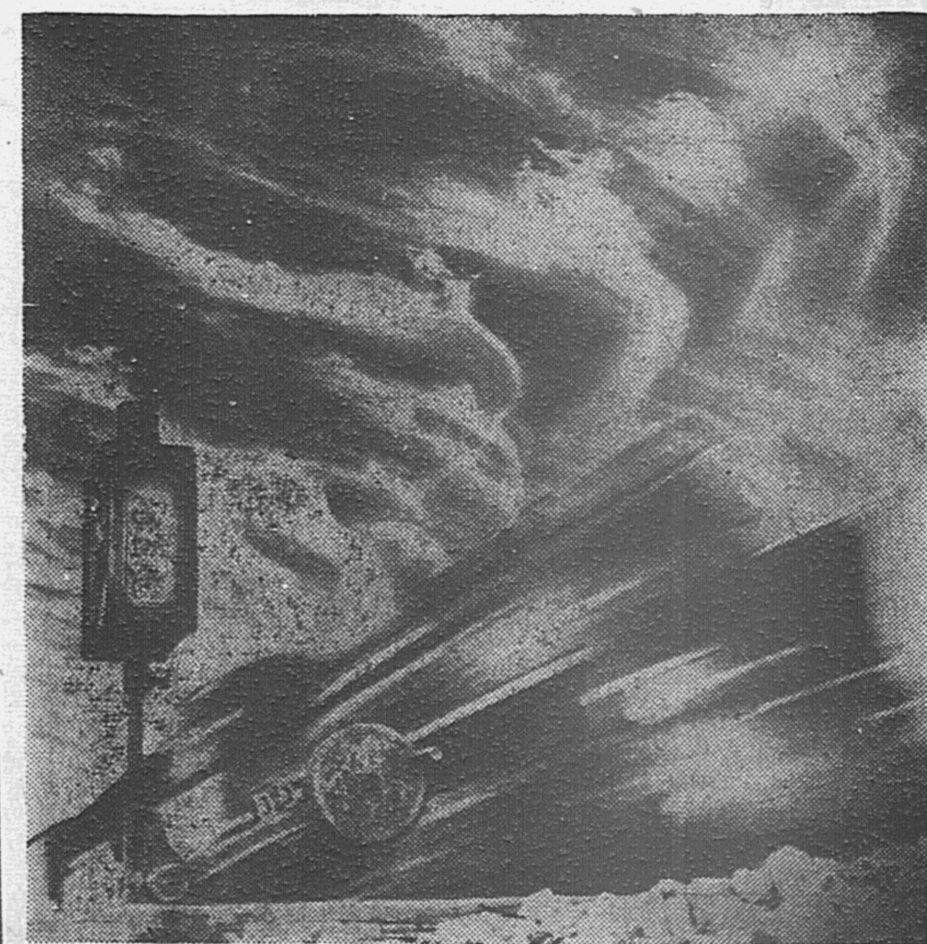
Ховш мадарра, укх шера бIаьстан юхье а аьхки а полиомиелит гучалилхад Деле. Цунца дувзаденна Делерча «Леди Хардинг» яхача медицински колледжаи «Калавати Саран» яхача берий госпиталеи кулгалхоша Советски Союзага дехар даьд даржаш латта полиомиелит яха лазар дIадаккха новкъостал дудалар аьнна.

Укх гарггарча деношка советски вакцинаца маьхий детта доладергда индийски столицерча бераштa.

Шотландера базаш «Поларис» яхача тайпах йолча ракетащца кийчдаьча форда кIал гIолла лелача американски лодкаштеи Уэльсера база тIема кийчо яра бундесвера бронетанкови даькъаи дIаеннай английски правительства.

ИСТОЛА ТIАРА ШОТЛАНДСКИ ИЛЛИ.

А. Грунина сурт ТАСС фотохроника

«ХЬУВЗА МУХ»

Московски дунен халкъашта юкъера художественни фотографе выставка.

Шагас дос Сантос Виктор (Португали).

Газеташи журналаши—хIара дезала

Советски кепайоазув, «Правда» яхача центральни газетагара даьнна дуккха тираж йолча газеташка кхаччалца халкъаца айхха дувзаденна да. Кепайоазон дош дезаш а, лоархIаш а да вайцига.

ХIара денна газеташи журналаши дешилга оамал хинна даьнна а хиланза даргдоаца а гIулакх хиннад миллионаш болча советски наха.

Вай республикерча дукхагIа болча дезалаша язду газеташи журналаши. Дукххача дезалаша массехк экземплярах язду уж.

Масала, Шалински района «Джалка» яхача совхоза шоллагIча отделене звеньевой волча нов. Зармаев Iабдул-СаIида «Правда», «Грозненский рабочий», «Ленинан некъ» яха а районни а газеташи «Къилбаседа Кавказа юрта боахам» яха журнали кхухь почтальоно, хIаьта Наьсарен района кирпишкий завода бригадир волча нов. В. Алиева «Правда», «Грозненский рабочий», «Сердало» яха а районни а газеташи «Огонек» яха журнали. Уж тайпа моттигаш дукха ювца йиш яр.

КПСС XXII-ча съезда баха боаггIача тайпара накъа бахар духьа советски наха болабаьча берригача халкъа къовсама юкъе шоашкара къахьегама дакъа лаца гIерташ вай республикерча связисташа общественни актива новкъосталца, 60 эзар экземпляр гаргга тайп-тайпара газеташи журналаши яздайтад укх шера тIеххьарча ялх бетта.

ХIанз вай республикерча къахьегамхошта хIара денна 143 эзар экземпляр совгIа газеташи журналаши кхухь почтальонаша.

Газеташи журналаши доаржаделга политически маIан дола гIулакх а лоархIаш, укх шера тIеххьарча ялх бетта дуккха нах вIашагIбетташи хIаранеца къаьст-къаьста беседаш яра а пропаганда кхы формаш лелаяра а наькъаца наха юкъе газеташи журналаши доаржадеши дика толамаш даьхар общественни наькъаца уж доаржадераша. Ераш ба царех дикагIа бараш: Шалински района «Джалка» яхача совхоза шоллагIча отделене парторг нов. Багазаев Мовсар, Ачхой-Мартана района лесхоза тракторист нов. Р. Сатуев, Наьсарен районерча АТХ парторг нов. Плиев, КПСС Советски райкома пропагандист нов. Вагуева, Первомайски района «Дружба» яхача колхоза бухгалтер нов. М. Хамхоев, кхыбараш. Шеко яц хIаране ше-шийна газеташи журналаши а яздеш хIанз дIайолаенна подписка дика чаккхъяргхилар. Общественни наькъаца газеташ доаржадеш барашца цхьана, республикера связисташ оарцагIбаьннаб нахага мамогга дукхагIа газеташи журналаши яздайта. Из декхар кхоачашдергда цIеннагIа газеташи журналаши яздайтара а хIара районе кепайоазув дукхагIа доаржадара а наькъаца.

А. КОЛКОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР бувзама Управлене «Союзпечата» воккхагIа вола инструктор.

Гектара тIара— 400 центнер

БIаьстан балхаш дIадоладеча хана сай звено членашца дага а яьнна оаха 52 гектарах хIаране тIара 300 центнер йолаш шекара свекла кхее, аьнна, социалистически декхар тIаийцар. Цул совгIа оаха кхеяьй 34 гектара тIа хьажкIаш, хIара гектара тIара чуэцаргья 50 центнер хьажкIий.

Хьинаре къахьийгар оаха ханнахьа свеклаштеи хьажкIаштеи гIулакх дIакхачийта гIерташ. Из тха вIаштIехьдаьннад. Свеклаш чуэца доладалча хайра тхона оахош хьийга къа зехьа ца дайналга. ХIара гектара тIара 400 центнерал совгIа йолаш 32 гектара тIара шекара свекла чуийца даьннад тхо хIанзале.

Ала хIама доацаш чIоагIа къахьегаш ба звено берригa членаш, хIаьта царна юкъера а са белгалабаха безам болаш ба Батаева Макка, Небиева Зина, Кутаева Нура, иштта кхыбараш. Уж ба дийнахьара норма даиман тIеххоачашъю болхлой. ХIанз тхона хьалхашка латта керттера декхараш да ерригa свеклаши хьажкIаши ханнахьеи цIенеи чуэцар.

Уж балхаш толамца чакхдахар из да парте XXII-ча съезда оаха кийчду къахьегама совгIат.

Хь. ИСАЕВА,
«Шалинский» совхоза звеньевая.

Декхараш тIеххоачашдаьд

КПСС XXII-ча съезда сийна лакхара социалистически декхараш тIа а ийца, семилетка 3-ча шера чIоагIа къахьегаш ба Грозненски нефтемасловзавода технологаш. Дагалаьца дика гIулакх толамца кхоачашхулаш латт цар. Продукци арахецара бархI бетта план ханал массехк ди хьалха кхоачаш а яь, эзараш тоннаш сийрда продукци яьккхай цига, дукхача маьха электроэнерги, хий, пар, иштта кхыдараш кходаьд. ХIаьта хьамсарча парте Программаи Уставеи проекташа дегаш гIоздаьха заводa берригa болхлой укх тIеххьарча хана кхы а дикагIа къахьегаш ба.

Съезда хьалхарча вахте а этта завода установкай коллективаша тIаийца доккхий декхараш кхоачашдара хьалха йоагIа Н. И. Шаламова кулгалдеча № 16 йолча установка коллектив. Ийс бетта план ханал пхе ди хьалха кхоачашъе шийна хьалхашка декхар оттадаьдар цо. Низ тIабахийтта хьинаре къахьийгача установка технологаша из бехктокхаме декхар 20-ча сентябре кхоачашдаьд. Дисача итт дийнахьа планал совгIа бIаьш тоннаш продукци арахеца лаьрхIад цар.

Уж толамаш даьхача коллективана юкъера дикагIа къахьегарца белгалъяьлар боккхагIа болча операторий И. П. Марушко, Б. М. Чибисова, Т. Е. Сергеева сменаш. ХIара денна балха заданеш 105—110 процент кхоачашъю сменай членаша. Арахецача продукце дикал дунен тIа эггара дикагIа хилийтара москвичаша дIадоладаь лоархIамера гIулакх чIоагIа къоабалдеш хьаллаьцад цига. Установке доаккхаш дола даьттеи битуми тIехдикал йолаш мара ара ца хеца, аьнна шоаш тIаийца декхараш кхоачашдарах хьоккама доска тIа яьхай сменай коллективаш.

Семилетка кхоалагIча шера 54 рационализаторски предложени балха юкъейоалае лаьрхIад установка технологаша. ХIанзале а производствана 30 эзар сома пайда луш йола 52 предложени еннай установкерча рационализатораша. Рационализатораша йоаржаяьча яхье шоллагIа моттиг яккхарах ахчан совгIат деннад 16-ча установка коллективана.

Дика рационализатораш ба боккхагIа бола оператораш А. М. Рудневи И. Н. Белозерови, оператор Г. Е. Гамаюнов, кхыбараш. Балха нормаш тIеххоачашъярали къахьегама овсарле лакхлургйола предложенеш теларали совгIа, шоай балха опыт къонача технологашта дIайовзийт. Цар новкъосталца балха говзал карерзаяьрех ба операторий помощникаш У. М. Исраилов, Х. А. Гереев, С. И. Лечаев. ХIанз сменах йола заданеш кхоачашъю къонача технологаша.

КПСС-а Программаи Уставеи проекташ ювцаш шоай торонашка а хьежа, керда декхараш тIанийцад установка коллективо. Съезд хьаеллача денга планал совгIа 1500 тонн дика даьттеи битуми доаккхаргда, хIаьта продукцега дIабода мах лохбарца 60 эзар сома рузкъа кходергда технологаша. Уж дерригаш а парте XXII съезда оаха лургдола совгIаташ да, йоах установка воккхагIа волча инженера В. В. Бездетне.

ДIахо цо аьлар, парте Программа проект технологашта дика йовзийт установке. Цу гIулакха дика къахьегаш ба агитатораш партийни организаце секретарь вола Н. А. Дзербашвили, оператор Б. И. Меркулов, ладувгIараш дикагIа кхетаргболча тайпара еш цар проекта материалаш. Цудухьа, къахьегама толамаш совдахара ди тIехьа камаьхал ювл технологий.

М. ТУМГОЕВ.

СТУДЕНТАША НОВКЪОСТАЛ ДУ

ШоллагIа шу да Наьсарен районерча зооветтехникума студенташа «Назрановский» совхоза Аьлти-Юртарча отделенена шефство лелаю. Кхо бIаь совгIа саг хул бIаьсти гидуаргашта, хьажкIашта оасар деш.

КIир совгIа ха я техникума 320 студент коартолаш чуэцаш боахка. Хьагулъяьй 70 тонн коартолаш.

20 гектара тIара коартолаш чуийца яьнначул тIехьагIа хьажкIаш чуэца болалургба уж. Еррига а чуэца езараш я 220 гектара тIара хьажкIаш.

Доккха новкъостал да зооветтехникума студенташа отделенена дер. Ца а йойташ, сихха хьажкIаш чуэцар— из да студенташа шоашта хьалхашка оттадаь декхар.

А. БУЛАНКИН.

ДИКА КИЙЧЪЯЬЙ

культпросветучрежденеш

КПСС кердача Программа проекто дегаш гIоздахарца кхы а дикагIа къахьегаш хьабоагIа Шелковской района культурно - просветительни учрежденей болхлой. Парте Программа проект дика Iома а яь 3 эзарнел совгIа болча юрта боахама къахьегамхошта дIайовзийтай из культпросветучрежденей болхлоша. ХIанз хургйолча съезда сийна тематически сайренаш кийчъеш ба уж.

Районерча 22 культпросветучрежденех 19 кийчъяьй Iан хана болх бергболаш, кхоачам хиллал йоаго хIама Iалашъяьй. Массарел хьалхагIа доаго дахча Iалашдаьд комсомолка А. Баданкинас кулгалдеча районни берий библиотеке. Ханнахьа ремонт яь а йоаго хIама Iалашъяь а кийчдаьд Шелковской районни культура ЦIа (директор нов. Ососко). Ший юртарча культпросветучрежденешта ханнахьеи дикеи ремонт яра чIоагIа йоакхо яьй Кобински юрта Совета председатела, коммунистка Цаболова Аннас. Дика ремонт яьй клуба, юртара библиотека чуйилла керда помещени хьалъяьй, цул совгIа кхоачам хиллал йоаго хIама Iалашъяьй. Ужжамо балхаш даьд кхыча юрта советий кулгалхоша а.

Гребенски юртарча Ленина цIерахча колхозо йистейоаккхаш латт Ново-Воскресенски яхача хуторе хьалъеш йола керда клуб. Колхоза партийни организаце, правлене чIоаггIа теркам бу клуб йистеяккхара балхашта. Из да цар Сийлахь-боккхача Октябра 44 шу дузача ден сийна кийчду совгIат. Йистейоалаш латт Старое-Щедрино яхача хуторе «Коминтерн» колхоза чотах хьалъеш йола клуб а. ХIаьта, Сталина цIерахча колхоза правленеи партийни организацеи Червленная яхача станице хьалъеш латт 500 моттиг йола культура Дворец. Из культура Дворец хьалъяь йоаккхаргья 1962 шера.

Цхьабакъда, из болх массанахьа лелабац иштта дика. Масала, Шелковской юрта совето (председатель нов. Бледных) шоай территоре йолча, 2 клуба, 2 библиотекана массанена а яьяц ремонт, хIаьта кхоачам хиллал йоаго хIама Iалашъяьяц. Лесхоза директор волча нов. Матвеева шоай торо йоллашехьа а культура учрежденена эша доаго дахча Iалашдац. Цудухьа уж а царех тара бараш а кхы ха дIа а ца йохийташ декхарийла ба ремонтни балхашта а хIаьта Iалашъе езача йоагоча хIаманна а йоакхо е.

КПСС XXII-ча съезда сийна еррига культпросветучрежденеш кийчъе дош деннад культура учрежденей болхлоша, хIаьта партийни, советски, комсомола органий новкъосталца кхоачаш а дергда цар.

А. САЛОВ,
шелковской культура отдела милице старшина.

ХIана яц цIеношта ханнахьа ремонт

30 шу совгIа ха яьннай Октябрьски района 56 участкера цIенош хьалдаь. Цу хана денз царна цIаккха ремонт яьяц коммунальни конторо. Деррига ремонтни балхаш шоай низаца деш хьабаьхкаб цар чу баха нах хIанзалца.

Коммунальни контора кулгалхоша вIалла йоакхо яц цу гIулакха, ремонт е аьнна дехар деш заявлени елча вIалла сагота хилац уж. Дукха заявленеш тийнай бахача наха ладар Iочуухаргдоацаш цIеной тховнаш тоаде, цIеношта гонахьа асфальтни наькъаш дахка, корпусашкара цIеной уйнаш хувца, иштта кхыдола ремонтни балхаш де, яхаш.

ХIанз гуйре хьатIаэтталга массанена ховш да, каст-каста догIаш делхар бахьан долаш цIеношка ладар чакхдувл. Цхьабакъда, коммунальни контора управляющи нов. Лукьянченко вIалла шек яц цу гIулакха.

Коммунальни контора кулгалхошта ха доагIа квартплата хьаийдарал совгIа йоаггIача тайпара паччахьалкхен цIеношта ремонт е а езилга.

И. ЛЮЛЯКИН,
милице старшина.

Дулх тIакхетт

ДIадахача шера денз кIала а тувсаш Iаьсий докхаду Грозненски района «Старо-Юртовский» совхозе. Хьалха из гIулакх дика хиларах дукха тешаш а бацар Iаьсий леладераш.

Цхьабакъда, дукха ха ялалехьа бIаргадайра царна цу методо боккха пайда лулга. Дика тоалора Iаьсий.

Иштта вIаштIехьбаьккхаб из болх: дийнахьа кхозза доаханна кIала тувс Iаьсий. Цул совгIа кхыдола доакъар а тел царна: люцерна, хьажкIаш, ишк, мел, тух. Аьхки шортта моша доакъар хулийт.

Цу гIулакхо торо хилийтар Iаьсий кхабара болх дикка тоабе, цунах дикка беркат даьлар. Масала, КПСС XXII-ча съезда сийна Алханова Рабус лаьрхIадар Iаьсашта деннеи бийсанеи 700 грамм дулх тIакхетийтеи ца дойташ 95 процент хьалкхедеи. Ше денна дош толамца кхоачашду Рабус. Деннеи бийсанеи цо леладеча Iаьсашта 750 грамм дулх тIакхетт, хIаьта ца дойташ деррига Iаьсий хьалкхеду.

«Старо-Юртовский» совхоза Iаьсий леладераша санна доаханна кIал а тувсаш Iаьсий кхоаб Грозненски района кхыча боахамашка а. Иштта № 1 йолча шурий совхозе доахана кIала тувс 35 Iасилг. Деннеи бийсанеи 600 грамм дулх тIакхетт цига хIара Iасилга.

С. КОСТИН.

Ред. зам. Дж. ХАМАТХАНОВ.

Лора хьехамаш

Фу ха деза анех

Анаш дерригача дегIа хула лазар да. Цхьаболча анаш хиннача наьха голаш вIашкаотташ йола моттигаш вIалла лаза а ца йоалаш, дог лаза доал. Анаш дукхагIа хул кхелатараштa. Кхийнараштa хула анаш бера хана хинна лазар дIаходахьар да.

Бера дегI лазара духьалъотталац, нагахьа санна бер церган лазаш хуле, цун баген сигле лазаш яле, бер каст-каста гриппах цамогаш хуле, тIехдаьнна кIаьдлой, шеллой, маьлхага дIоахлой. Анаш хиннача хана юкъ-юкъе дегIа хала лазараш ду е цIаьхха хIама Iеттача санна хетийташ лазараш хул. Иштта анаш эттачул тIехьагIа массехк беттагара денз массехк шерага кхаччалца ха отт анаш юха ца хьовш. Анаш долча хана дега чIоаггIа лазар ду. Цудухьа дизза бакъда Iилмахоша яхар. «Анаша голаш хотталу моттигаш а Iувж, лазар деш дега церг а етт».

Анаш хилча дега дулха-миокарда лазар кхет, къаьстта долча аний шодамаш хул цу чу, дог вIашагIкхеташ бола морд бест, дега чура цIий лелаш дола пхаьнаш хувцалу. Син пхаьний система а толхаю анаш хилча. Цу лазарах хорея оал. Хорея яха лазар каст-каста хул деша ягIача йиIигашта. Из лазар хилча бер чехка эгIаза додаш, делхаш, ший дегIа гIулакх ца деш хул, йоазув талх, болар дох: ботинкай тIиргаш во дIаехк, хIама дуача хана мIара, Iаг Iолегабу, къамаьл кегадий ду. Хьалхарча юхьига даси нанаси цох бер харцахьа лелар лоархI, из соцаде гIерташ хул.

Анаш хилча голаш хотталуча моттигашта лазар хул—уж ест, лаз, хийцца дIавохалац.

Анаш хилча, дега лазар хургдоацаш больнице дарба дайташ 6—8 кIира даккха деза.

ЦIаккха а дицдалийта йиш яц анаша дега кхерам тIатоссаш хилар. Анаша чIоаггIа лазар даьчул тIехьагIа бер лор хьожаш хургволаш хила деза. ЦIагIа цунна чIоаггIа режим оттае еза: кердача фега дукхагIа хилийта деза, сарахьа ханнахьа Iодижийта а дийнахьа кхы а 1,5—2 сахьата наб ейта а еза. Дийнахьа 4—5-зза хIама дайта деза, дуача хIаманца дукхагIа баьца дaараши сомаши а болаш. Къаьстта дарбане я Iаьржа кхазараш, кхехкаьча хьандаргий хий, ябакх, лимонаш, апельсинаш. Бера Iаьржа маьхк хиланза яргъяц, хIана аьлча цунца дукха я «В» яхача группа витаминаш, уж эш бера дегI дара, чено, дего дихко лерттIа болх бара. Уж витаминаш дукха я дрожжешца, гречневи Iовнаца, мошача бокъабаьча кенаца («Геркулес»), берца, перлови Iовнашца. Дика да цу гIулакха хоарцама хий, хох, кабуц. ЧIоагIа айпане да бераштa дукха мерза хIамаш, печенеш телар, хIана аьлча уж йиача чена чу хьахула сок кIезиглу.

Бераштa анаш ца хилийта чIоагIа лоархIам болаш да уж зIамига доллашехь физкультураца цар дегI чIоагIдар. Берригача даьштеи ноаноштеи ха деза дегIа чIоагIа а физически унахцIена а дола, йIовхарехи сквознякехи ца кхера бераш анех кIезига цамогаш хулга. Цудухьа дукхагIа цIенча фега хилийта деза бераш, зIамига долча хана денз гимнастика ейта еза царга, хий хьекхаш дегI хье деза, арахьа ловзийта а наб яйта а еза, физкультура яйта а форда чу лувчийта а деза.

Ангинеи гриппи долчох лораде деза. Уж лазараш чIоагIа кхераме да анаш дараштa. Анаш хилара хьалхара юхьигаш гучаяьлча чехка лорашка ваха а дизза дарба дайта а деза. Анаш хинна бер, кхыметтел цунна дика хете а, шера диазза лорашка дига деза цу гIулакха.

Анех бераш дерзаде йиш хургья, нагахьа санна анех дарба деча лораша, школерча лораша, берий даьша-ноаноша, бераштa кхетам луш болча наха вIашагIа а кхийтта, цу лазара духьал шоай низ боаккхе.

А. СОНЧИК,
лор-ревмотолог.

(«Социалистическая Осетия» яхача, 28 сентябре арадаьннача газета тIара).

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре.

Йоккха зал — **«ШайтIана ца могача»**. Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗIамига зал № 1 — **«ШайтIана ца могача»**. Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

ЗIамига зал № 2 — **«Граф Монте-Кристо»** (ши сери цхьана). Долалу: 9, 12.30, 4, 7.30.

ЗIамига зал № 3 — берий сеанс **«КIалхара яьккха тIехье»**. Долалу: 9.15, 11.15. **«Леди Гамильтон»**. Долалу: 1.15, 3.15, 5.15, 8.15, 10.15.

2-ча сентябре денз йоккхача зале **«Ушалашкара жIали»**.

«Родина» яхача кинотеатре

Берий сеанс широкоэкранни фильм **«Къайлазара ялсмале»**. Долалу: 9 сахьат даьлча. **«ШайтIана ца могача»**. Долалу: 10.45, 12.30, 2.10, 4, 5.45, 7.20, 9.

ЙIаьхъяь сеанс — **«Касабланкера ярмарка»**. Долалу: 9 сахьат даьлча.

2-ча сентябре денз **«Ушалашкара жIали»**.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15, Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара—2-45-48, партийни вахарен, экономикан, письмойн отделий—2-25-72; корректорске—2-30-91;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 15, Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.
Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ02181. Заказ № 5313.